

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

Săptămânal de literatură. Nr. 2 (346), serie nouă. Miercuri 21 ianuarie 1998. Preț: 2.000 lei

UN ALT REBREANU de Ioan Stanomir

Un text senzațional de acum un veac.

Descoperit de Manuela Cernat

Romul Munteanu:

ÎNSEMNĂRI
DESPRE CÉLINE

101 266

PANOUL CIURUIT (II)

Unii spun că e un **dar** să fii mereu umilit, batjocorit, scuipat și alungat cu pietre, iar tu să te comporți ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic cu tine, ba, mai mult, să-ți confecționezi un alt fel de biografie, pentru a-ți convinge contemporanii că nici usturoi n-ai mâncat și nici gura nu-ți miroase. Noi, mai realiști, credem că e vorba de o damnare, fiindcă orice ins, cu o minimă onoare, ar realiza în ce postură dizgrațioasă l-a condamnat soarta și măcar înspre sfârșitul carierei și-ar pune cenușă în cap, cum au făcut-o Deșliu, Baranga, s-ar izola, cum o fac unii scriitori, mult mai talentați decât el, sau, pur și simplu, ar mai juca pe o singură carte - a scrisului. Căci în această zonă s-ar putea defula, fără să mai irite pe cineva. Dimpotrivă, și-ar recăpăta o parte din recunoașterile artistice inițiale. ● Dar el nu-i capabil nici măcar să judece cu luciditate și detașare unele gesturi condamnabile, atunci când le-a comis ca și acum, când s-a depărtat în timp de ele. Tot mai crede c-am avut la cârma țării un geniu carpatin: „În datele lui fundamentale, în politica externă, Ceaușescu chiar merita să i se spună **Măria Sa**, și ca dovadă că e cum spun eu, hai să punem realitățile României antedecembriste și realitățile României postdecembriste, una în fața alteia, în această chestiune: în politica externă. Mie mi-e rușine de politica externă în genunchi, pe care o facem azi!” ● Analizând cu atenție (și, bineînțeles, stupoare) astfel de afirmații, descoperi în ele nu doar suficiența și decrepitudinea unui bard ieșit din uz, ci și reaua intenție a unui fripturist alungat din fruntea bucatelor. Profitând de instalarea neocomuniștilor la putere, imediat după lovitură de palat din '89, Adrian Păunescu s-a vârat prin șiretlicuri, specifice lui, în politică, a intrat chiar și în Parlament, dar, dându-și repede arama pe față, electoratul l-a sancționat în 1996, atât pe el cât și pe cei care, cică, i-ar fi reprezentat, și l-au lăsat fără coledzi senatoriali. În astfel de circumstanțe, cum își îngăduie să vorbească în numele celor mulți („politica pe care o **facem** azi”) când partidul său intră, ca și al lui Brătianu-Cartof, într-un trabant? ● Amnezia (voită?) e la el a doua natură. Chiar a uitat ce boacăne internaționale a făcut cizmarul ieșit la rampă în afara granițelor țării? Chiar nu a intuit ce interese suspecte servea? Se poate spune că bălbăitul înainta în lume cu fruntea sus, pe când Emil Constantinescu și-a pus deja manșoane, asemenea handbaliștilor, pentru a nu-și vătăma genunchii? Iresponsabilitatea comentatorului politic, care se crede a fi Adrian Păunescu, nu-i pentru noi o surpriză, ci o altă fățarnicie (care rimează cu ticăloșie) despre care vom mai vorbi.

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)
Marius Tupan (redactor-șef)
Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)
Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

ROMÂNIA ÎN ISTORIA EUROPEI

de NICOLAE PRELIPCEANU

Dacă aş avea un cititor, i-aş spune: probabil te întrebi, cetitorule, mon semblable, mon frère, ce m-a apucat să mă întitulez așa de pompos. Păi, i-aş răspunde eu, cu sinceritate ca-ntotdeauna, am pus mâna pe un foarte interesant manual de istorie a Europei, apărut la Humanitas zilele trecute.

Care e primul gând al unui român când are în mână o istorie a Europei sau a lumii? Simplu: să vadă ce rol se acordă „fărășoarei”, României adică. Or, cum cartea de mai sus are 600 de pagini, e greu să-ți satisfaci dintr-odată o asemenea curiozitate. Și atunci recurgi la indicele de nume și la cel de „nume de locuri”, care sunt, generos, anexate în finalul cărții. În primul, nu-l găsești decât pe Carol II, și acesta citat într-un rând, alături de Boris al Bulgariei pentru că și-au asprit regimurile prin preajma războiului, și, dacă nu mă înșel, pe Neagu Djuvara, citat cu un text despre istoria Europei. Sunt, însă, prezenți în liste, Deceneu, Decebal, Burebista. Ceea ce te duce cu gândul că noi, românii, eram mai importanți pentru Europa înainte de a ne naște, sub formă de traci, daci, romani (căci și Traian figurează în lista de nume).

Ceea ce e și mai grav e faptul că, la „nume de locuri”, România figurează de mai puține ori cu (unu) decât Bulgaria: 11 la 12. În schimb în fața Albaniei câștigăm cu 11 la 3. Îi surclasăm carevasăzică. E drept că mai apar și Moldova, Transilvania, Bucovina, Basarabia, ceea ce ne-ar putea consola. Dar și astea, mai ales în contextele anexării lor de la unii, ba alții.

O fi vreo conspirație internațională împotriva noastră? te întrebi. Răspunsul simplu: prea ar fi consecventă conspirația asta ca să existe. Nu, nici vorba. Acesta e rolul nostru în Europa. În lume, cine știe? Poate, cu intervențiile lui Ceaușescu prin lumea a treia să fim mai tari. Dar, apropo, nici măcar Ceaușescu nu e citat în istoria - e drept, concentrată - a Europei, de care vorbeam. Ceea ce ne face să credem că, într-adevăr, măcar în geografie o fi intrat.

O întrebare rămâne, după constatările de mai sus: e bine sau e rău că nu prea suntem importanți pentru Europa? Poate e bine: fiind prezenți mai mult cu strămoșii, avem șansa unei nașteri mai bune. Dar Eugenia ne ia pe noi în seamă, oare?

acolade

DE LA PREMII LA PREMIER

de MARIUS TUPAN

Ce-ar fi fost acest miez de iarnă fără câteva sărbători ale spiritului, cu adevărat evenimente de amploare, care marchează performanțele românilor? O bălbăială continuă și retardată, certuri ca la ușa cortului, șantajele și derapajele unor indivizi scoși la suprafață de vârtejuri, bizare, aceleași ce-i și va înghiți, indivizi care n-au altă șansă de a fi comentați, invitați pe diverse unde, decât atunci când tulbură apele în care bălesc, când, în postura felcerilor, au ifose de medici specialiști, bănuind - nu avem nici o îndoială - că faima lor e limitată, efemeră. De aceea fac orice să tragă de ea ca de guma pe care o tot mestecă, cu un ochi spre electoratul abulic și cu altul spre premierul intrat și el, pe ici, pe colo, în corzi. N-am spus coarde. Dar, slavă Domnului, alături de politicieni debili și de afaceriști verosi, avem instituții model și întreprinzători generoși (Dumnezeu să le dea sănătate!) care sponsorizează, necondiționat, faptele culturale, emblemele noastre în timp și în spațiu, care au darul să dea frumusețe acestor vremuri atât de controversate. **Fundația Soros** e deja un lider în acest sens. **B.C.R.** se plasează pe

aproape. **Casino Palace** (Casa Vernescu), partenerul de inițiativă artistice al Uniunii Scriitorilor înscrie în aceeași linie. Și nu sunt singurele nume care circulă în mass-media. Dacă amintim numai de cele trei mari întâmplări fericite, plasate în vecinătatea sărbătorilor de iarnă (Premiile literare Soros, Superlativele revistei **Cuvântul** și Premiile revistei **Flacăra**), vom oferi suficiente și indubitabile argumente în susținerea ideii noastre mai sus pomenită. Au fost recompensate, pentru deosebita lor merite, personalități ale artei și culturii române: Alexandru George, Gellu Naum, Al. Paleologu, Nicolae Manolescu, Laurențiu Ulici, Ion Mircea, Silviu Purcărete și mulți alții, care au înfrumusețat (cuvântul nu-i nici banal și nici patetic!) viața noastră atât de urâtă de campionii festinelor unsuroase și urduroase, măcinați doar de vanități, mărlanii și, iertat să-mi fie tonul, prostie! Căci unii indivizi pe care i-am ales și sprijinit încep să ne dezamăgească și, prin aceasta, să ofere iarăși cale liberă revoluționarilor de profesie. Bine că sărbătorile spiritului ne mai atenuează amarăciunea.

NOTE PENTRU O NOUĂ MARTIROLOGIE

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Examinarea condițiilor limită ale existenței trebuie să revină, în principiu, celor care le-au parcurs ei înșiși, efectiv și necruțător, ori măcar celor care s-au apropiat într-un fel sau altul de zona unor trăiri identice în intensitatea, gravitatea, semnificația și amenințarea lor. Marele psihanalist și psihiatru Bruno Betelheim a tratat problema reacției psihice în stări limită - ca prezență permanentă a suferinței și morții - cu autoritatea celui care a trăit el însuși inumanitatea, degradarea și disperarea lagărelor de concentrare naziste. Astfel par să stea lucrurile, dar în profunzimea lor întreagă s-ar părea că ele refuză o viziune excesiv de simplă. Cel care a fost supus unei aberante, nedrepte și crude suferințe poate căuta să se refugieze într-o restructurare a realului, poate încerca să uite, poate fi tentat dimpotrivă la răzbunări transferate, ori poate fi alienat de excesive obsesii. Toate acestea, pe de o parte, reprezintă, chiar ele, elemente ale istoriei tragice parcurse de om și de umanitate, elemente care nu trebuiesc neglijate cu nici un chip, dar pe de altă parte, cheamă privirea simpatetică, modestă, pasionată și totuși obiectivă a celor care au văzut, s-au supus ei înșiși dacă nu chinului efectiv al supremei amenințări, cel puțin torturii celui care se identifică semenului său care a urmat, către moarte sau către o viață ireparabil afectată, o astfel de ingratitudine a destinului.

Ca probă că este necesar celălalt, cel care a stat cu sufletul lipit de ușa camerei de interogatoriu și tortură, este chiar faptul că Bruno Betelheim pare să fi tratat în anii postbelici într-un mod inadmisibil abuziv copiii care i-au fost încredințați pentru tratament psihiatrice. La cealaltă extremă, îngăduința și iertarea, arătate de nenumărați mari martiri, pentru tortionarea lor ar putea să nu fie cu mult mai utile în sfera istorico-socială, cu toată mărția implicată, decât efectele alienării lui

Betelheim.

Tradițional, dreptul la opinie și credință este strict reglementat, controlat și limitat într-o societate. Drept urmare, Socrate bea cucută, Aristotel se autoexilează, Iisus este răstignit, iar Mahomed este obligat să părăsească, măcar temporar, Mecca. Multă vreme, prescrierea limitelor în care se poate mișca structura mentală a umanului este de resortul religiei. Statul este o instanță religioasă și - sub mai multe aspecte - el rămâne astfel până astăzi. Laicizarea statului nu este altceva decât o confiscare a cultului de către o putere organizată social. Statul laic descarcă de intoleranță bisericile, dobândind el însuși, în chip abundent, un asemenea atribut. În fața statului tipic se constituie și încearcă să prindă formă o nouă utopie - liberalismul și, corespunzător acestuia, statul liberal. Liberalism înseamnă, funciar, un singur lucru: nu există restricție pentru opinie, iar pentru act limitarea există doar prin nocivitatea pe care acesta îl poate avea la nivelul unei alte existențe umane concrete. Merit de văzut că liberalism este încă - și va rămâne astfel pentru multă vreme - o utopie, dar o utopie, este o utopie trăită sub nu puține aspecte și dimensiuni, cel puțin în unele din societățile actuale.

Martirul este spiritul liber în confruntarea sa cu intoleranța atotputernică. Există un martiraj al răzbunării, ori al demonstrației de forță; adevăratul martiraj aparține însă aceluia care are posibilitatea să retracteze ori să își nege propria libertate și nu o face. Primul este martirul victimei, cel de al doilea este martiriul eroului. Cea de a doua categorie se poate împlini sau poate să nu se împlinească într-un martiraj efectiv - sfârșit deci în moarte - dar, ca eroism, el nu rămâne mai puțin înalt. Acest eroism, mult prea adesea luând forma martiriului, aparține în istoria română modernă a patru categorii umane

și istorice: categoria acelor care au creat rezistența anticomunistă din munți, a acelor care, în condițiile monopartidismului unei republici populare teroriste și criminale, au încercat păstrarea în viață sau constituirea unor grupări politice libere, fie ele chiar și minuscule, celui de al doilea val al rezistenței în care s-a manifestat Paul Goma și alții asemenea lui, chiar dacă foarte puțini, și în sfârșit revoluției - deci oamenilor ieșiți în stradă, împotriva aparatului opresor, în 16-22 decembrie 1989.

Valoarea umană și istorică a tuturor acestora este inestimabilă, totuși merită să se pună un accent anume pe momentul și omul Paul Goma ca și pe acea mișcare, oricât de puțin pătrunsă în societatea noastră, care a fost generată atunci. Represiunea începută curând după 23 august 1944 și care a fost escaladată în trepte, odată cu 6 martie, cu 30 decembrie și cu atâtea alte date nefaste a avut o extremă cruzime, duritate, o coerență și o continuitate criminale și tragice. Cu toate acestea speranța Occidentului, a cruciadei, a dreptății și voinței (fantasmatică) de sacrificiu a lumii libere, a fragilității, încă ipotetice, a totalitarismelor erau frecvente și întăreau spiritul opoziției anticomuniste. În decembrie 1989 comunismul se prăbușea peste tot; chiar dacă îți era dat să mori în revoluție era foarte probabil că moartea ta nu va fi inutilă.

Anii în care Paul Goma a spus nu comunismului erau aceia ai consolidării puterii totalitare, ai elaborării unei represiuni eficiente, rafinate, profesionaliste, aproape inobservabile, semnele degradării comunismului erau mai curând teoretice. Coexistența pașnică intoxica planeta cu otrăvuri temporar necesare, dar nu mai puțin perverse și distrugătoare. În acea vreme, oponentul se plasa, într-un regim comunist, în postura unuia dintre cei mai singuri oameni ai întregii istorii planetare. Simpatia, internă și externă, care i se arăta semăna mai curând a romanță.

Viața unui popor are nevoie de acele ființe care ar putea fi numite marile fiare ale spiritului, care pot ataca sângeros tot ceea ce pare să contravină ideilor lor despre puritatea spiritului, făcând aceasta pentru că nu le-a lipsit curajul de a exista și de a apăra libertatea în cea mai amenințătoare dintre lumi - aceea a singurătății. Paul Goma poate ataca (sau te poate ataca) pe drept sau pe nedrept, cu o exigență extremă sau cu neglijență - sunt probabil persoane care știu ce trebuie știut pentru a judeca aceste lucruri - dar faptul că el trăiește și scrie despre ceea ce socotește că trebuie scris dovedește că o forță esențială a istoriei noastre este încă activă.

minimax

MAREA BĂSĂSEALĂ DE LA IAZU' MIC

de ȘERBAN LANESCU

Boje Boje, zavtra toje...!, m-am încumetat a „prooroci” prin ultimul *minimax* al anului trecut. Deși citisem în *Ev. zilei* așa-zisul interviu al marinelui și mă miram că lumea se agită de „povestea cu monarhia” când, evident, tiribomba fusese amorsată într-altă parte/privință. Tiribombă despre care mai să-ți vină a crede și zice, precum *rumânul* (I.Țiriac), c-a fost bici, a fost biciușcă și nici nu știam că-i pușcă. Ba, ce pușcă, bazuka, ori mai dihai-aruncător de flăcări. «D-lor, nu vă jucați cu focul!», a amenințat emanatul, ca o bravă odraslă de general sovietic. Televizat în direct, seara, la oră de maximă audiență. Altcândva, scamatorii înghițeau flăcări, acum din ei emană focul lăuntric ce-i mistuie către... Reformă! Neapărat scris cu majusculă. Reformă, adică, de-o pildă, păstrarea caselor luate cu japca (și să nu-și bage nasu' un fitecine ca Valerian Stan!), sau înhățarea Bancorex-ului. Reformă, care, vezi Doamne, impune sacrificarea adevărului (decembrie '89, martie, iunie '90, ș.a.m.d.), a dreptății (i.e. regimul proprietății, bașca șmecheria cu plebiscitarea frauduloasă a unei Constituții... iorgovane), a moralității (i.e. dosarele de securitate), deci sacrificarea oricăror altor decizii politice vizând tămăduirea întru decomunizare a societății românești. Așadar, nemulțumiți fiind peste

poate domniile lor pedeei (de PSDR-ul lu' papașa Culescu, cine mai pomenește!) că guvernul Ciorbea a ratat Reforma pe '97, și-au ridicat poalele ca chivuțele ieșind, cu mic, cu mare în piață să facă garagață. Dur, plusând în forță, așa cum se pulsează cu doi șeptari când te-ai dat servit. Și ce zaveră! Ce teverură! Paradisul articlerilor și-al făcătorilor de talk-show-uri. Întru confirmarea unei idei franțuzești ce anunță beția mediatică a democrației: «Opinia publică va fi la începutul secolului douăzeci și unu ceea ce clasa muncitoare a reprezentat în zorii secolului douăzeci: o realitate, un mit, o psihoză». (Minc, Alain, *L'ivresse démocratique*. Gallimard, 1995, p.10). Atâta doar că franțujii s-or îmbăta cu, să zicem, cognac, în vreme ce pe urmări îi turmentează, iar să zicem, rachiul de boască, dejecțiile unor scribăreți năimiți și tiradele populiste ale așa-zisei clase politice. Mai mare dragu' să-l vezi (holbându-se-ntr-o parte, strâmb) și să-l auzi (fleoncâind petic și agramat) pe meganalistul-și-ziaristul-și-istoricul din Găgești cum se scremea să amplifice zăbania, îngropând coaliția guvernamentală. Că de, dacă s-or împărți electoral încă o dată cărțile, poate-i intră și piticaniei vreun careuș ceva, ori baremi un fulișor. La fel ca și reprezentăția garniturii to'arășilor pedeserști, arătându-și colții (că nu întâmplător se tratează la

dentist to'arășu' Ion Ilici), bicepsii, ba câte unii chiar și fesierii, gata să se arunce-n alegeri anticipate. Bineînțeles, întreaga faună preocupată și zbuciumându-se până la apoplexie (sanchi!) de grija interesului general, de binele poporului, de Țară Curat murdar! Da' patriotic. Patriotic à la Vadim, Funar și mai nou Pruteanu, asta pentru a nu pomeni decât vârful aisbergului. Compensatoriu, totuși, în toată bălăcăreala, plicticoasă la urma urmelor, două pete de culoare demne de remarcat căci aparte, îndemnând la reverii rafinate. Întâi, un pic de mov - cravata unui gazetar hâtru, ajuns la bătrânețe în rezerva de cadre a PD-ului și-n subordinea lu' Dosia. A doua pată de culoare, roșu - ditamai fularul înfășurat emblematic la grumazul gros al noului ministru de externe. Etc. Etc. De fapt nimic mai simplu și banal decât să faci mișto - iertăciune, dar cred că e tonul potrivit pentru stilul en vogue - de originalitățile democrației dâmbovițene printre care s-a înscris și recenta mare bășăseală. Or, atunci, dacă și când la început de un politichia a luat-o parcă razna anunțându-ni-se tot felu' de nenorociri (și de madama Urania - care ea e adevărata continuatoare a lu' mama Omida - la *Tele 7 abc*), nimic mai anapoda decât să prevezi continuitatea în băltire cu rusescul vaiet Boje Boje, zavtra toje...! Totuși,, totuși, mă-ncăpățânez a crede c-așa se-arată și repet *Boje Boje, zavtra toje...!* Pe de altă parte însă, bășăseala pedeeilor și replica țărăniștilor, chiar dacă nu infirmă, cum s-ar spune, în profunzime, continuitatea, au fost totuși marcate de ciudățeni ce nu se explică până la capăt doar prin angoasele electorale insistent invocate, de unde și posibilitatea unor evenimente spectaculoase. Spectaculoase dar nu și de natură să curme băltirea, ba dimpotrivă chiar. Iar ciudățeniile pomenite merită a fi pritocite măcar și așa, de-un pamplerie, de amoru' artei. Dar! nu știu încă decizia consiliului național al PD..

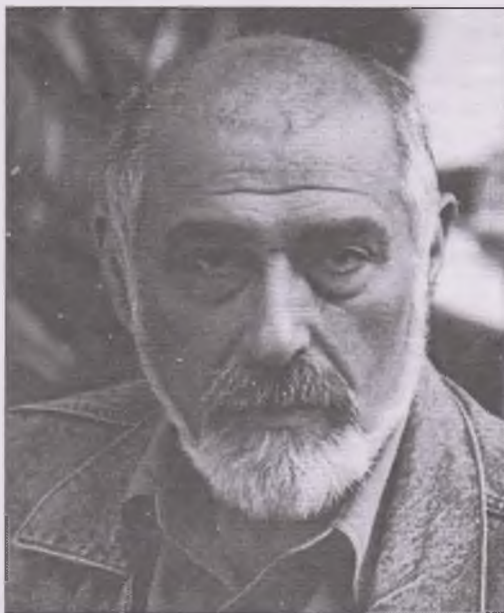

UN DANS PRINTRE CIOBURI

de GRIȘA GHERGHEI

Singurul lucru pentru care vei fi înjurat, tocat mărunț și ținut minte este acela de-a fi fost acolo. Asta înseamnă că ai fost văzut așa cum au vrut ei să te vadă, așa cum au putut ei să te vadă, indiferent ce căutai tu în târnița lumii. Oglinjoara asta este un amestec de argint viu și coadă de drac, care oferă o droaie de avantaje, poate fi aranjată în așa fel, încât să nu se vadă mutra decât în luciul pantofului. Profesia răstignirii pe oglinzi și în oglinzi e veche. „Alo, tinere, șterge oglinda aia, că iar s-a scuiat unul în ochi”. Ei, dacă lucrurile ar sta așa, n-am mai avea o democrație de carton, în care totul funcționează în explicațiile miniștrilor la televiziune. Președintele spune că nu va mai tolera. Cuvântul acesta din urmă este prost ales, încât te face să înțelegi că totul a fost tolerat până acum: hoția, câr-mâr-ul justiției, atacul la siguranța națională și așa mai departe. Un Președinte trădător de țară e floare la ureche, o florică de stil. Da, domnule Vadim, bine faci, bine găsești. Că mă joc eu cu oglinjoara mea pe peretele casei și în pupila vecinului e una, dar ce caut eu cu sclipiciul pe actele țării și mai ales pe semnături? Dacă „e în fals”? Mai bine să-mi văd de treburile mele.

PRIMUL CIOB. După ce m-am născut, am plecat cu trenul la București. Poftim!? Da, chiar așa. Trenul acela din gara orașului a început să meargă după 29 de ani și zece minute. Până atunci a fost sudat de șine. Din când în când, venea cineva și schimba peisajele din dreptul ferestrelor. M-am prefăcut că nu înțeleg și că sunt cuprins de farmecul călătoriei. Când n-ai bilet, nu te apuci să faci scandal. Am ajuns în București târziu și între generații. Cei din generația mea aveau, deja, cărțile prin bibliotecă. Cum nu aveam unde să stau, mai bine-zis unde să dorm, Dumnezeu mi l-a scos în cale pe Aurică Ghiță Dincă. Omul era mic de stat și gros, cu niște degete boante, ce mai, debrețini curați. Se plângea că trăiește degeaba, atâta timp cât mai are un loc liber în pat. Locul din pat n-a fost să fie al meu. Aurică i l-a dăruit lui Jeni, o măturătoare cu tărăboanță, după ce a schimbat cu ea vreo două vorbe pe stradă. Pe mine m-a aranjat lângă un calorifer, sub o masă, pe care trona o bucată imensă de lut înfiptă în niște pari. „Pe doamna, trebuie s-o uzi în fiecare zi, cu pompa aia de bicicletă, altfel se prăbușește peste tine”. Aurică Ghiță Dincă era pensionar U.A.P. și lucra la nudul doamnei de vreo două decenii. Atelierul, mare și frumos, merita străduința. În vremuri de restriște, mama lui Aurică, o femeie de optzeci de ani, ne aducea o gogoasă imensă de jumări, cât globul didactic, pe care mucigaiul întocmea tot felul de hărți. Bucovina era la noi, Basarabia era în noi, dar mai ales Insula Șerpilor. Într-o seară, Aurică a murit pur și simplu. Să-i fie țărâna ușoară. Am rămas din

nou pe drumuri, cu un maldăr de poeme scrise pe burtă lângă caloriferul acela. În februarie 1968, mi-a apărut în colecția „Luceafărul” prima carte. Se purta cu poză și se numea „Nici o tangentă la inimă”. Nu știu dacă lumea merită sacrificiul poetului, poate totul se trage din faptul că lumea nu iubește moartea, prin cuvinte, aproape deloc.

PE LÂNGĂ ALTE CIOBURI. Vera Lungu, o poetă frumoasă și veselă, trăsniță ca orice femeie, care se căsătorește în timp ce bea apă, adică între înghițituri, mi-a spus într-o zi: „Mergi și tu la Fondul literar să-ți pună ceva în traistă, altfel ai să crăpi de foame”. M-am dus la Traian Iancu în zdrențe și m-am întors acasă membru. Un membru avea dreptul să ceară bani, pentru simplul motiv că nu are. Unii au luat cu polul, alții cu milionul. E vorba de banii aia de atunci, care cumpărau, nu vindeau. Prin 1970, Președinte al Uniunii Scriitorilor era Zaharia Stancu. Un om înalt, cu ochi albaștri, cu părul lins, cu un defect la un picior, ca și tatăl meu vitreg, catolicul. Am avut atâtea discuții despre bani cu Zaharia Stancu, încât aș putea să fiu, acum, director de bancă sau pușcăriaș. Au trecut prin fața lui toți marii scriitori ai vremii, toți dizidenții, toți cântăreții înfocați ai corului „lumină-i steagul nostru-n zare” și toți trepădușii scrisului. Zaharia Stancu a fost un om fermecător, a iubit scriitorii și a făcut pentru ei tot ce se putea face pe vremea aceea. Parcă-l aud: „Gherghei, de ce îmi ceri, tu, bani de la comuniști, când tu nu ai scris nimic despre comuniști?”. De foame, maestre, de foame, îi răspundeam. „Asta nu-i un motiv. La vârsta ta, eu tăiam lemne, lemne tăiam și mâncam mere, mere mâncam Auzi?”. Erau alte vremuri, maestre. „Erau pe dracu”. Câte cărți ai scris?”. Am plagiat trei, maestre. „Eu le-am plagiat pe toate și uite, acum, trebuie să stau în locul tău, să scriu materiale pentru «Scânteia»,

e drept?”. Așa au căzut zarurile, maestre. „Zarurile, stai că te-am prins. Ce joci tu, pe holul Uniunii, ce-i aia „Maciupiciu”, jucăți barbut la ușa mea?”. Nu, maestre, ne jucăm cu o castană, să treacă timpul. „Ce timp să treacă, Gherghei, ție îți convine nu-i așa?”. Păi, până vi se dă mâna, maestre, și începeți să iscăliți parale pe foi de calendar.

„Acum pricep eu, tu ai spus că iscălitura mea seamănă cu o zvastică”. Nu fac eu una ca asta, maestre, eu sunt evreu, știu să deosebesc moartea de bani. Când râdea, Zaharia Stancu, ea o lumină. Cred că l-am iubit.

MARELE CIOB. În vara lui 1972, am declarat greva foamei în curtea Uniunii Scriitorilor. Ceream desființarea cenzurii și alte lucruri încălcate pe atunci, ca și acum. Am fost dat afară, arestat, bătut și în sfârșit am ajuns muncitor zilier la un grup de construcții din Piața Matache. Unii prieteni, scriitori și ei, au scris despre toate acestea simplu și milostiv: „Aruncați-l în șanț”. Un general-maior în rezervă scria în „Scânteia”: „Grișa Gherghei și impasul metaforei”. Ce avea artileria cu poezia, cred că numai Napoleon ne-ar fi putut spune. Când tragi cu tunul în oameni, nu se mai pune problema că ai vrut să omori zece, o sută sau o mie. Ai vrut să omori pe toți. Cei care au scăpat au făcut parte din cel de-al doilea termen al comparației. Iată, impasul metaforei. În dreptul numelui meu în „Cartea albă a securității”, Mihai Pelin scria că mă scărpinam în nas când mâncam pește. Într-o altă carte, mai puțin albă, Monica Lovinescu spune: „... au cerut să nu se mai lucreze în zilele de 23 și 24 august”. De curând, Ion Gheorghe stabilește adevărul: au fost plătiți de agenți străini. Nu am pus în ghilimele ineptia, pentru că nu țin ziarul „România Mare” pe noptieră. Eu am să mă rog pentru sănătatea și fericirea lor, într-o limbă de mică circulație, dar foarte veche. Singurul lucru pe care nu l-am uitat, din 1972 până acum, e bătaia. Se zice că bătaia, și nu mai știu ce altceva, nu se ia înapoi. Dacă toate dosarele securității au fost aranjate în felul acesta, mai bine să nu le vedem, sau, să vedem la „Tănase”. Râsul spală, plân-

găurește. O RAMĂ ȘI CÂTEVA CUIE. Simt nevoia să mă plimb puțin prin copilăria mea. Nu vreau să-mi amintesc nimic, sunt chiar copilul acela din Lunca Siretului. Voi lua un bostan, cât burta unui popă, îl voi scobi, apoi am să mulg o vacă bălțată, pascătoare și ea pe aici, direct în căușul acesta, mirositor a proaspăt de pâine. Această doniță improvizată am s-o pun pe foc de vreascuri și voi lăsa laptele să fiarbă în carnea bostanului, până la ultimul strop. Aș vrea să-l invit pe Dumnezeu la masă. Întotdeauna am crezut că-i plac astfel de lucruri. Ar pune un pas peste Munții Măcinului, ar călca de două-trei ori pe valurile Dunării și ar ajunge aici, neostenit. „Uite, Doamne, ce loc am părăsit eu!”. N-ar fi mare lucru să-mi răspundă: „Măi, omulețule, tu te crezi Adam, păi ăla a fost general de securitate, iar Eva, curva aia, era nepoata lui Carlos Șacalul”.

„Doamne, Te rog să mă ierți, pe mine m-a pus Marius Tupan să scriu toate astea. Eu n-am nici o vină. El scrie chiar un roman despre chestiile astea, împreună cu unul Soros”.

„Tupan ăsta, nu cumva?... „Nu, Doamne, el ne pune doar pozele pe ultima pagină, cu cercetările se ocupă altcineva, Amin”.

UN ALT REBREANU (II)

de IOAN STANOMIR

Clasicizarea aproape instantanee a lui Liviu Rebreanu după apariția în 1920 a romanului „Ion” poate fi explicată prin capacitatea prodigioasă de a cristaliza un tip românesc doric pe care literatura română desincronizată față de occidentul european nu îl experimentase încă. Iar circumstanța că primul roman realist în toată puterea cuvântului polemizează implicit cu tipologia sămănătoristă și idilismul ei romantios adaugă o notă particulară debutului său, debut ce proiectează „Ion” din rândul simplelor opere în cel al prototipului: „Posteritatea i-a rezervat un destin fericit: acela de a reprezenta paradigmatic realismul în literatura română, așa cum îl reprezintă „Eugénie Grandet” sau „Moș Goriot”, romanele lui Balzac, în literatura franceză” (pag. 218). Ion Simuț nu poate eluda cele trei dimensiuni (socială, erotică, morală) definind romanescul în „Ion”, arătându-se mefient față de cesele unei lecturi din perspectivă sociologizantă sau biologizantă.

Căci „Ion” este marcat de un tezism moral cu mult mai rafinat decât la Slavici sau Agârbiceanu, dar nu mai puțin ardelenesc. Traectoria personajului propune în primul rând un caz moral: „Integritatea lui morală este fisurată: realizarea într-o parte (averea) înseamnă nerealizarea în cealaltă (dragostea). De aceea, ni se pare justificat să vorbim în primul rând de un eșec moral al lui Ion, sancționat în zona experienței lui sociale” (pag. 227).

Atât în invocata scenă de dezvăluind relația aproape ambiguu erotică a eroului cu pământul relevă, în lectura lui Ion Simuț, un sens thanatic, indisociabil de maniera oraculară de edificare a narațiunii. Acest contrapunct trimite incontestabil la ceea ce criticul denumește procedeul dublei semnificații, una la suprafață, alta în profunzime, definind o „strategie estetică a anticipării” (pag. 230).

Dacă apartenența unor romane ca „Ion” sau „Răscoala” la realismul canonic nu poate fi contestată, alte texte pun sub semnul întrebării imaginea unui Rebreanu integral realist. Pentru a da o definiție operantă realismului, Ion Simuț recurge la argumentele și observațiile stilistice ale lui Philippe Hamon. Mărcile formale ale realismului derivă din ambiția acestuia de a accentua funcția referențială a limbajului, în defavoarea celei poetice. Respectarea unor servituți gramaticale și restricții selective conduce la o neutralitate a vocii auctoriale: „În stil, enunțare și modalizare autorul, ca producător al mesajului, nu trebuie să intervină (acest fapt îl știa foarte bine Rebreanu și îl respecta cu sfințenie)” (pag. 246). „Detonalizarea mesajului” (absența semnelor participative ale autorului în text), demodalizarea (neexprimarea îndoielilor sau probabilităților) converg către o estetică a obiectivității evidentă în „Răscoala”, poate cel mai programatic roman realist al lui Rebreanu. Cultul obiectivității este manifest în maniera în care Rebreanu însuși, confesându-se, explică reprimarea tentațiilor partizanale: „Aerul de obiectivitate se naște poate din faptul că toți eroii din «Răscoala» pare că au dreptatea de partea lor (...) dar tocmai aici constă marea greutate a mea: de a-i arăta și pe țărani și pe orășeni (pe guvernamentalii de atunci) ca având dreptatea de partea lor. Numai astfel se poate sugera acel joc impersonal de forțe obscure, al unor concepții și stiluri de viață diferite” (pag. 253). Aparținând structural tipului de obiectivitate-natură, tolstoian sau balzacian, teoretizat de Vladimir Streinu, Rebreanu își reprimă orice tentație de a face

transparentă în text propria sa opțiune. „Gorila” ilustrează un caz dramatic, imparțialitatea auctorială fiind citată ca angajare partizană. Configurarea tragicului este tributară unei dominante a oracularului, justificând caracterizarea critică a realismului lui Rebreanu ca un realism oracular. Un sens al evoluției implacabile a evenimentelor, de la „Catastrofă” până la „Adam și Eva” marchează epicul la Rebreanu: „Cursul evenimentelor în epicul rebrenian - fie în nuvele fie în romane - urmează implacabil, conform presimțirilor din primele pagini. Ceea ce se anunță - fie explicit fie implicit - se săvârșește până la urmă, în ciuda oricărui obstacol și împotriva oricărui speranțe. Cititorului i se transmite de la început acest fior al destinului” (pag. 277). Realismul tragic e o altă dimensiune a romanescului, nuanța dostoevskiană fiind identificabilă în „Pădurea Spânzuraților”. Tragicul nu se alimentează exclusiv din violență și din obsesie, el derivând din sensul profund al realismului (pag. 281). Reprimarea personajelor marcate de un puternic instinct al dorinței, subminând ordinea realului, ține de logica sistemului. E cazul lui Julien Sorel, dar și al lui Puiu Faranga sau Apostol Bologna.

Alături de ceea ce domnia sa numește inspirat sensurile centripete ale realismului rebrenian, sensurile centrifuge creionează contururile unui teritoid epic de dincolo de realism. Ion Simuț detectează în scrisul lui Rebreanu o tentație de a transgresa realismul tern, prin introducerea unor elemente atipice ca „patosul mistic, mitul cuplului etern, poetica tainei” (pag. 291). Realismul lui Rebreanu, tentat de spiritualitate și metafizică, nu epuizează spațiul narativ prin cartografierea concretei materiale. Acea lumină (pag. 292) amintită de domnia sa, luminând și clarificând sensurile existenței, face ca romanul rebrenian să devină o imagine metafizică a lumii (pag. 292).

„Pădurea Spânzuraților” (roman mai degrabă comportamentist decât analitic) evidențiază porțiunea de umbră a operei sale. Propunând o echivalență inedită cu „Jurnalul Fericirii” al lui Nicolae Steinhardt, (pag. 295), Ion Simuț privilegiază lectura romanului ca un text al crizei mistice, descriind traseul unei revelații, culminând cu viziunea iubirii universale: „Apostol Bologna nu traversează doar o transformare politică sau morală, ci mai mult decât atât. O transformare spirituală profundă, în căutarea și în numele credinței” (pag. 300).

„Adam și Eva” ilustrează o apetență pentru corintic. Cel mai „tezist” roman rebrenian, a cărui structură narativă secvențială dezvăluie același efort de depășire a realismului canonic, nu este o transcriere epică a teoriilor despre metempsihoză, ci o explicare prin logica mitologică a unui fapt de viață „care i se părea imposibil de încercuit și prins în cadre raționale sau în formula realistă. Noutatea procedurii în transfigurarea unei realități, față de „Ion” sau „Pădurea Spânzuraților” e radicală:

mitologizarea. „Adam și Eva” e o formă tipică de roman nu mitic, ci mitologic: împrumută un mit, nu îl creează. Filosofia indiană justifică numai tiparul construcției romanului” (pag. 306).

Structural și intelectual, Rebreanu rămâne atașat unui set de valori imposibil de integrat paradigmei modernității. Interferențele cu ionicul sau corinticul sunt semnificative pentru polivalența unei personalități artistice. „Ciuleandra”, sugerează Nicolae Manolescu, poate fi citită ca o punere în cheie epică a unui caz camusian de alienare (pag. 343); după cum, preluând lectura „central-europeană” propusă de Cornel Ungureanu, „Pădurea Spânzuraților” este un epos al sfârșitului de imperiu, despărțit de „Marșul Radetzky” al lui Joseph Roth prin absența oricărei nostalgii.

Abordarea cea mai temerară (și care s-ar cuveni adâncită) este lectura psihocritică a erosului rebrenian. Transferând în proză metoda pe care însuși Charles Mauron o legitimase în spațiul poetic, Ion Simuț descifrează un „mit personal” al lui Rebreanu, detectabil în țesătura realistă a textelor. În funcție de gradul de transparență al discursului narativ, criticul distinge două categorii de texte: „în prima categorie situăm «Adam și Eva», «Gorila» și «Pădurea Spânzuraților», adică romanele în care fantasma cuplului etern e manifestă (dezvăluită și explicită). În restul creației rebreniene putem vorbi numai de latența unei astfel de figurări a erosului” (pag. 354). Mitul personal al autorului este „o formă particulară a utopiei erotice” (pag. 354), cuplul etern și fericit dincolo de moarte.

Gradul maxim de transparență este atins în „Adam și Eva”, „romanul doctrinar al metempsihozei” (pag. 354), arhitectura narativă făcând ea însăși vizibilă cheia mitologică. Un roman de „raftul al doilea”, „Gorila” dezvăluie ipostaza unei descrieri realiste a vieții politice dublată și subminată de cuplul Pahonțu - Cristiana Belcineanu. „În «Gorila», teza cuplului etern reușește să contracareze caracterul de frescă și să deturneze interesul epic de la romanul politic spre cel metafizic. Relația Pahonțu - Cristian Belcineanu funcționează ca un episod diversionist, capabil să submineze consecvența realistă a romanului” (pag. 359).

Versiunea finală a „Pădurii Spânzuraților” conferă o opacitate sporită textului, „mitul personal” fiind împins către fundal. O observație care confirmă raportul invers proporțional dintre valoarea literară și transparența mitului în text (pag. 361). Chiar și într-un roman consecvent realist ca „Răscoala”, mitul personal este identificabil în relația dintre Petre Petre și Nadina; ambiguitatea relației transpare în momentul distrugerii fotografiei ei de către Petre Petre, idealizării urmându-i pulsiunea animalică, evidențiind o degradare a mitului cuplului etern. Erosul rebrenian oscilează de altfel între instinctualitate și idealitate (pag. 374), echilibrul fiind conferit de capacitatea de armonizare a contrariilor.

„Modernitatea” lui Rebreanu în context românesc apare ca o recunoaștere a clasicității genului de realism profestat de scriitor. „Adevăratele sale modele, unele declarate, altele nu, erau Stendhal, Flaubert, Balzac, Zola, Tolstoi, Dostoievski - cu toată diferența dintre ei. Rebreanu nu s-a sincronizat cu literatura care se scria atunci, la 1920 sau 1930, în Europa, deși o cunoștea în marile ei vârfuri. El s-a desincronizat în mod polemic, creându-și propriul proiect artistic - al unui realism epopeic, oracular, tragic, valorificând resurse romantice” (pag. 390).

Rezistând seducției intelectuale de a proiecta imaginea unui Rebreanu abuziv integrat modernității, Ion Simuț a realizat un eseu monografic ce va deveni un reper fundamental în bibliografia critică. Iar faptul că domnia sa aparține, geografic și spiritual, aceluiași spațiu transilvan nu este un accident biografic.

cassian maria spiridon

***

a coborât toamna/a venit frigul/
a venit urâtul și ceața
a venit nepăsarea
iubita nu mai vrea să-mi zâmbească

e scumpă în ziua de azi
orice lăsare la vatră
a unui sentiment cât de mic
și lipsit de speranță
a căzut bruma peste degete
tâmpile au promoroacă

a căzut toamna și frunza
ploaia mărunță îmi bate în față
lacrimi pe frunte/peste obrazul bărbos
în apus soarele/galben
frigul pătrunde
în toate ungherele

Lupta cu pietrele

sub lumina înghețată
stă Cuvântul
o sabie despicătoare
este simbolul Legii Vii

acolo rătăcit/
(e Nimeni/cel pe care viața
într-un ungher îl pierde
în câmpul infinitei meditații
văd Lumea ca pe o coajă bătrână de copac
deasupra
candelă aprinsă
e steaua nepăsării
o! Doamne/nu lua seamă
aici
la sfârșitul tuturor zilelor

unde corabia
cu pânzele sfâșiate
obosită
încărcată cu dobitoacele Tale
s-a fărâmat de pietrele țărmlui
aș vrea să înțeleg

***

Lazăre
ce faci acolo sub lespede/
când nu mai pot
să îmi aflu un loc
aici/pe pământ
acum ți-ai găsit să pui cârpa
la ochi/peste trup și să mori -
când am treburi/am sarcini cumplite
va trebui din nou într'vii să te salt
palid/așa/un cadavru

ridică-te Lazăre
nimic/din cele scrise/nu se poate schimba

***

de ești gata de toate ale vieții
plăceri întâmplătoare/să te lepezi
în urmă să rămână/din carne/
amintirea

atunci aflu
în totul dată ție
pe piept culcată piatra
în suflete sunt hăuri
pe cer tăiată-i calea
de steaua fumegândă

la crocodilii sinceri
inima nu-ți cate
de ronțai sau de urla
cin' să te audă
pustiul tot
își poartă biruința
pe cine oare toamna
la sânu-i îl răsfăț
și peste pleoape înceată
frunze îi coboară

acum se poate îngheța și
adormi la pieptul
neostenit al Doamnei
ce din coasa nopții cântă

În aer

golașă stâncă
faleză neumblată
tăcere
pescăruși sărută mișcarea apei /
surdă

din sânul tău un abur se înalță
fruntea stă plecată sub ghilotina
lunii
am mâna spre a te afla
cu lungi degete/sensibile papile
caldă e palma/tăiată de linia vieții
mi-e pielea solzoasă/ochiul negru

nu mai am răbdare
neliniștea tentacule îmi strecoară
prin ochiul străveziu al sufletului

nu mai am răbdare

nici timp nu mai am să exist
am legat de picioare o frunză

anii se duc
cad/se rostogolesc prin abis
adunare de clipe/de nopți și de zile
duse de vânt/sub palida revărsare a ploii
de sufletul iubește sau plânge
anii se duc/învoburați ca apele Styxului

în noaptea aceasta
sunt hotărât să mor

De piatră

spune
de aș fi mort/plin de noapte
cu petele vineți pe umeri
cu mâinile palide/privirea înghețată -
hai spune
cât ai putea să privești/până unde?

odihnesc fruntea pe răcoroasele tale picioare
mâna ta joacă pe ceafa mea de rugină
firave degete îmblânzesc
tâmpla/hățișul din suflet

colbul acoperă ochiul/se lasă pe mână
apasă/la fel ca aerul/pieptul
îți intră în suflet
praful atât de mărunț/infinit
da!
colbul întâi a fost piatră

Căderea pietrei

într-o seară/c-un amurg răcoros
treceam printre copaci filiformi
creștea din înalțuri o tristețe de neînțeles
o tristețe de moarte

ascultam/
răsfrânt în oglinzi/cum frunzele cad

un vânt rupea fața apei
mâna din lac abia se mai vede

MIRCEA ELIADE ȘI CAMIL PETRESCU, TEORETICIENII AI AUTENTICITĂȚII (I)

de IOANA LIPOVANU

Pledoaria din tinerețe a lui Mircea Eliade împotriva originalității și pentru autenticitate, pledoarie declanșată încă din *Solilocvii* (1932), continuată în *Oceanografie* (1934) - articolul „Originalitate și autenticitate” nu este decât, poate, cel mai cunoscut - și *Fragmentarium* (1939) - două fragmente intitulate „Autenticitate” și o mulțime altele pe aceeași temă - este aproape sincronă cu pledoaria, parțial asemănătoare, a lui Camil Petrescu. Acesta nu-l devansează însă pe Mircea Eliade prin *Teze și Antiteze* (1936), volum ce nu apare „cu un an înainte de *Oceanografie*”, cum se afirmă uneori (1), ci cu doi ani după. Devansarea se produce prin cele cinci articole ale lui Camil Petrescu despre H. Ibsen, datate 1923-1928 și inserate în volumul postum *Opinii și atitudini* (1962): „Chiar în operele marilor scriitori, tot ce e original e caduc. Dovadă opera lui Ibsen și dovadă opera lui Shakespeare, cel mai puțin original dintre toți scriitorii lumii. Dar când ai scris *Hedda Gabler* poți dormi liniștit cel puțin un veac de aici în colo. E greu să fii ajuns”.

La ambii scriitori, tentativa autenticității izvorăște din „setea ontologică de concret” și, implicit, din nevoia de a smulge gândirea din automatismele logicii discursive și din tot arsenalul ei de „preconcepții”. Dar în timp ce în eseistica antumă cel puțin, Camil Petrescu preconiza căutarea absolutului în interioritatea conștiinței, epurate de orice misticism, pentru Mircea Eliade, **realul autentic** se identifica cu „miracolul”, ca **mister al sacrului**. Mai exact, pentru autorul *Oceanografiei*, miracolul este, mai ales de la „intervenția lui Hristos în istorie”, capacitatea fulgurantă a omului de a-l sesiza pe „Dumnezeu irecognoscibil” în întâmplarea obișnuită și de a participa „obscur”, prin această „recunoaștere”, la divinitate (2). A-l recunoaște pe Dumnezeu **irecognoscibil**, iată un paradox puternic, care nu trebuie să ne mire la un scriitor interesat, în întreaga sa operă, de testarea virtuților gândirii antinomice.

În timp ce Camil Petrescu respingea „întoarcerea la Evul Mediu” și considerarea „Renașterii și umanismului” ca „momente de rătăcire” - este citat Berdiaev, dar aluzia îi cuprinde și pe Lucian Blaga și la M. Eliade

(3) - după cum respingea și moda Krișnamurti (4) și, în general, orice formă de misticism, inclusiv „formula creștină a sufletului substanțial și personalist” (5), Mircea Eliade face responsabilă Renașterea de șubrezirea legăturii dintre om și Dumnezeu și, ca urmare, de subminarea tradiției sfinte, în favoarea libertății (în sensul „neatmării”), progresiv reductibile la bunul plac (6). Tot din Renaștere ar începe „oroarea de pur, de simplu, de angelic” și tentativa artelor europene de a-și densifica materia, în forme din ce în ce mai „grele”, mai „grase” (7). Acum poate fi depistat și începutul procesului - proces agravat în **Romantism** și în „noul romantism contemporan” - de confuzie între „individ și persoană”. **Persoana**, modalitate transparentă de deschidere către divinitate și către semenii, **individul**, formă opacă a egoistei închideri în sine. „Ferocea eroare” a **originalității**, ca potențare a individului, „este o descoperire a Renașterii și a Reformei” (8) și scriitorului interesat de autenticitate nu-i rămâne decât să se debaraseze de această suprastructură pernicioasă, ivită în zorii epocii moderne și consolidată intermitent de atunci încolo. De originalitate ar ține „ceremonialul, tehnica, fonetica”, retorica, emfaza, ipocrizia, ermetismul, tot ceea ce, fiind „dubios” și „nefertil”, te împiedică să „fi tu însuși” „să-ți surprinzi” și „să-ți „exprimi” natural, deci simplu, „viziunea lăuntrică” (9).

Ca și Camil Petrescu, care recomanda celui ce scrie „o liminară sinceritate”, în dauna „ortografiei”, „compoziției”, „stilului”, „caligrafiei” (10), Mircea Eliade opunea scrisul stilului. Stilul poate avea nevoie de timp, de „ameliorare prin tehnică”, de „perfectiune”, scrisul, nu. Ca să judeci proaspăt și să rămâi mereu „viu”, adică **autentic**, e bine să scrii sub „ibold”, „așa cum ești acum”, „nu peste zece ani”, când nu vei mai scrie „mai bine”, ci vei scrie „altfel”, pentru că vei fi „altul”. „Nu importă cum este scrisă o carte”, importă „numai cel care o scrie” și, de aceea, tot ce-l **trădează**, deci și „revelează”, pe acesta este prețios: „imperfecțiuni”, „naivități”, „contradicții”, „obscurități”. Să abandonăm prejudecata stilului, să nu ne corectăm manuscrisele etc.

(11).

Pentru Camil Petrescu, ca și pentru Mircea Eliade, „existența e toată în prezent”, pentru că, dintre toate momentele temporale, doar prezentul poate da „preaplinul existenței absolute” (12). Dar, în timp ce Camil Petrescu își justifică asemenea afirmații prin acordul cu rezultatele științelor epocii (fizică - în special mecanica ondulatorie - chimie, endocrinologie, psihopatologie, psihologie funcțională) și ale filosofiei contemporane (gestaltismul dilteyan, intuiționismul bergsonian, fenomenologia husserliană), rezultate cu care ar fi dorit să se sincronizeze, după modelul Proust, și literatura vremii (13), Mircea Eliade se întemeia pe paradoxul relației dintre sacru și profan și viza nu atât o problematică culturală, cât una existențială, în eseistica tinereții, mai importantă fiind pentru el „crearea capodoperei în viață decât în literatură” (14).

În *Oceanografie* și *Fragmentarium*, unde tema autenticității este dominantă, antonime pentru **autentic** și **autenticitate** sunt: osificat, abstract, spectru, dogmă, stereotip, automatism, amorf, inert, instinctual, hazard, eventualitate, evanescență, egoism, individual, efemer, diurn, tranzitoriu, devenire, istorie, iar sinonime: nud, concret, real, viu, fertil, caritabil, sincer, spontan, actual, plener, integral, lucid, trăire (în sensul germanului Erlebnis - 15), intensitate, prezență, deschidere, armonizare, ritmicizare, certitudine, totalitate, impersonal, trans-istoric, spiritual, universal, esențial, semnificativ, substanțial, calitativ. Toate conotațiile pozitive se revendică de la sacru: „Căci **sacrul** asta înseamnă: **esse**, realitatea absolută, opusă profanului, devenirii, vieții, într-un cuvânt lui **non-esse**” (16).

După cum opune sacrul profanului, tot astfel, M. Eliade nu confundă **realul** cu „pipăibilul” (17), ci, mai degrabă, cu **spiritualul**.

Oricât ar părea de ciudat, sacrul se actualizează, în clipă, în fulguranță, în fapt: „numai trăirea nudă, autentică” duce la „impersonal”, adică la **fapt**, la acel ceva ce „poate fi depășit, uitat” și prin aceasta poate supraviețui dincolo de memorie (18).

1. N. Manolescu, *Arca lui Noe*, II, p. 195; 2. „Despre miracol și întâmplare”, *Oceanografie*; 3. „Spiritul timpului” (1933); 4. *ibid*; 5. „Noua structură și opera lui Marcel Proust” (1935); 6. „Valorificări ale Evului Mediu”, „O anumită libertate”, „Dilige...”, *Fragmentarium*; 7. „Oroarea de angelic”, *ibid*; 8. „*Solilocvii*”, „Analogii”, *Fragmentarium*, „Despre fericirea concretă”, „Pierdeți-vă timpul”, „Justificarea bucuriei”, *Oceanografie*; 9. „Originalitate și autenticitate”, *Oceanografie*; 10. *Patul lui Procust* (1933); 11. „Despre scris și scriitori”, *Oceanografie*; 12. „Noua structură și opera lui Marcel Proust”; 13. *ibid*; 14. „Nu mă interesează”, *Fragmentarium*; 15. „Despre o anume experiență”, *Oceanografie*; 16. „Drumul spre centru”, *Fragmentarium*; 17. „Autenticitate”, *ibid*; 18. prefață la *Oceanografie*.

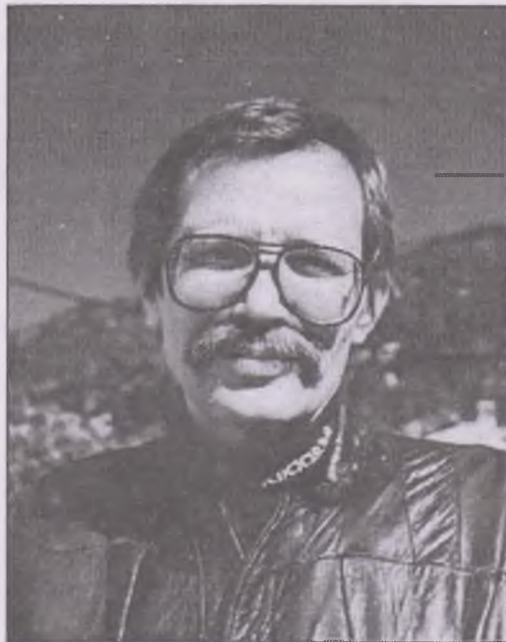
FURNIZORII DE ORICE

Nu prea știu cum este în alte părți, dar în instituția noastră de agrement (și nu văd nici un motiv să existe vreo diferență între ea și oricare alta din oraș, sau de pe continent, sau de pe întreaga planetă - este drept că nu am avut niciodată ocazia să fiu beneficiar în altă parte, nimeni nu are voie să beneficieze de serviciile de divertisment ale altei unități decât cea în care își prestează serviciile, iar acolo este dator să se îngrijească de buna funcționare a părții tehnice, precum și de condițiile conform normelor în vigoare destinate beneficiarilor, care or fi ei - eu oricum nu am văzut în viața mea nici unul în afară de Furnizori, dar aceștia sunt și ei incluși în personalul de deservire), în întreprinderea noastră însă, cum spunem, așa e. Fac afirmația asta cu toate că nu am discutat, cum e și firesc, respectând secretul de serviciu, cu nimeni din altă parte dacă și la ei este la fel, și, dealtfel, nici nu aveam cum să iau legătura cu alții de la alte instituții de agrement fiindcă, evident, în căminul pentru nefamiliști unde sunt cazat nu se află decât personalul de la întreprinderea noastră, iar timp să mă duc în altă parte să văd cum e n-am, așa cum nici ălalții nu au vreme de pierdut să vină la noi să vadă cum e. Însă oricum, asta trebuie să fie peste tot, fiindcă dacă ar fi ceva diferit am fi fost anunțați noi de cineva de inițiativa originală, care nu se aplică decât la noi, să zicem, sau mai știu eu unde, ca o înaltă atenție acordată, semn de prețuire destinat personalului din acest loc de muncă fiindcă (și aici ar fi urmat argumentul pentru care, ce a determinat luarea unei atari decizii, din partea cui și când).

Iată despre ce este vorba: o dată pe an, sau o dată la mai mulți ani, când se presupune că lucrătorii mai vechi și fără familie au adunat la ciorap o mulțime de conturi individuale care se blochează încurcând calculele și controlul dirijat al computerelor de plan, într-una din zile, după program, suntem solicitați cu toții la o adunare extraordinară în sala de festivități destinată, conform statutului, eminentemente publicului consumator, dar care, din lipsă de solicitare, este pururi pustie, cu excepția ocaziei amintite mai sus, desigur, când capătă în mod provizoriu o utilitate administrativ-gospodărească, în vederea întâlnirii într-o atmosferă sărbătorească, într-un cadru adecvat, cu Furnizori de Orice, veniți să întocmească listele cu solicitările noastre. Atunci, fiecare spune ce-și dorește, iar Furnizorii se angajează să ne satisfacă, în minimum de timp posibil și pe deplin, orișice doleanță exprimată de noi în întâlnirile organizate special în acest scop.

Poate fi solicitată orice trăznaie. Dacă ai acumulat un stoc suficient de conturi individuale cât să fii în stare să achiziționezi factura, dacă ordinoarele care supraveghează disciplina și activitatea elaborând cotele valorice individuale dau confirmarea

solvabilității contului tău, Furnizorii livrează ireproșabil chestia cerută. Dacă nu se achită de sarcina aceasta, în mod operativ, îi poți trage la răspundere înaintând forului superior o plângere asupra activității Furnizorilor, și dacă se constată de către comisia formată cu acest prilej că, într-adevăr, Furnizorul nu s-a achitat în mod adecvat de sarcina pe care și-a asumat-o,

mihail grămesescu

produsul nesatisfăcător este înlocuit îndată cu unul adecvat, care, pe măsura așteptărilor, să corespundă la cel mai înalt nivel parametrilor tehnologici, exigențelor pieții și modei și gusturilor variate ale consumatorilor, toate acestea pe spezele celor responsabili de livrarea obiectului necorespunzător.

Dar, oricum, nu e cazul, fiindcă eu, până în acest an de grație, nu am auzit încă de nici o refurnizare, căci la cele câteva plângeri cunoscute de mine, experții au decis că solicitantul a emis greșit cererea, iar în acest caz Furnizorul nu are nici o vină dacă îți procura strict ceea ce ai zis că vrei, fiindcă el nu are de unde să știe ce e în mînta fiecăruia, iar dacă nu te-ai exprimat cum trebuie, te privește. De exemplu, dacă zici că vrei o parteneră sexuală și ți se trimite un manechin din dotarea de deservire a corpului de întreținere a instituției de divertisment ai cărei angajați și beneficiari suntem, iar tu, de fapt, doreai o fată, o femeie, nu știu cum să spun,

ceva deosebit, altceva cât avem noi la dispoziție în recuzita locală (lucru dealtfel inadmisibil, imposibil chiar în contextul social în care ne aflăm, fiind cu toții oameni de nădejde, răspunzători, încercați în înfruntările noastre de până acum cu greutățile inerente ale oricărui început), eroarea îți aparține, și pornește, evident, de la o comandă greșită. Cazul de mai sus este strict un model operațional, și el nu a fost niciodată semnalat în unitatea noastră, iar eu nu am pomenit de el decât pentru a vă pune la dispoziție un exemplu cât mai plastic și accesibil înțelegerii.

Până deunăzi nu am avut niciodată destule conturi cât să-mi pot permite vreo solicitare, și, dealtfel, nici nu prea cred că am vrut ceva: după ziua de lucru, eu, seara mă uit la televizor bându-mi surrogatul, uneori mai citesc și vreun capitol din codul de ordine interioară, după care mă culc devreme, ca să mă pot trezi de dimineață. Nici când am fost tânăr nu am reușit să fac față, decât cu greu, programului de lucru, acesta fiind și motivul pentru care am rămas singur, dar de la un timp mă acomodez tot mai dificil cerințelor elementare și când ajung acasă nu-mi mai arde de nimic, așa încât am renunțat de demult până și la gândul la vreo fată, lăsându-le pe seama ălor mai tineri, căroră le fierbe pipota și se simt în stare să tragă cât doi, numai și numai ca într-o bună zi să se poată ridica solicitând cu voce mare, d, să se umfle-n pene când se întorc toți din sală către ei să le vadă fața roșie de emoție și brobonată de coșuri:

- Vreau și eu O Mărie-Mărioară, don'șăf! se poate?

- Gata domne, s-a aranjat! îi zâmbește Furnizorul, și într-adevăr, peste doar câteva zile un manechin sau un original gătit-pregătit (nu poți ști niciodată cu cine ai de-a face și nu vor să întreprinzi investigații cine ce e) le bate la ușă cu zâmbetul pe buze și lada de campanie la picioare.

Nu am întrebat niciodată (pe cine să întrebi?), dacă și fetele plătesc în conturi individuale la treaba asta, dar dacă nu, înseamnă că Furnizorii au ratat o sursă sigură de amortizare a conturilor, fiindcă le fac, nu-i așa, și fetelor un serviciu și ar putea taxa dublu operațiunea, la o adică.

Odată cu anii mi s-au adunat încet dar sigur și mie conturi în ordinator, și de la un timp încoace mă gândesc la faptul că aș putea solicita și eu ceva. Dar ce? Ce? Mi-am spus, enumerând în minte și renunțând pe rând la toate sugestiile întâlnite până acum, mi-am spus că pe lume nu prea ai vreme să te gândești serios vreodată la problema asta când ești tânăr și dai în brânci. Nu ai niciodată ocazia să te apleci temeinic asupra a ce merită, într-adevăr, să fie solicitat de la un Furnizor care se angajează să-ți pună la dispoziție ORICE, nu-i așa? Când ești tânăr nu ai nevoie decât să-ți faci treaba cum scrie la carte, dar când îmbătrânești, și mai ales când știi că va veni și vârsta cu zile lungi și mohorâte de toamnă și iarnă, când o să fii internat într-un azil și nu o să mai poți nici măcar să ieși până în parc să te plimbi dărdăind pe alei, iar serviciul nu va mai fi scăparea care să-ți umple viața de să nu ai nici când să-ți tragi sufletul, ei, atunci, când știi că o să vină, fără drept de apel, clipa când te vei gândi la treburi de genul: „Ce am făcut eu pe lumea asta?” ori alte asemenea, începi să înțelegi că ai și tu ceva de cerut Furnizorilor. Este vorba de o cerere anume, specială, iar nu de o solicitare întâmplătoare și pripită, ca a tinerilor. Ați înțeles? Fericire! Asta e: Fericire! Este că nici nu vă dădea prin cap? Și totuși, dacă băieții ăștia sunt dispuși să garanteze că tehnica și tehnologia au ajuns suficient de departe încât

Viorel Mureșan

(Lucafaurul, nr.43/1997)

Cad cuvintele pe mine
ca o năpastă
din cer, din cărți,
dinspre nevestă
dragule, mă, poete,
vino, te du,
cumpără, drege, taie lemne
nu mai am timp de-un haiku
prozaicul peste tot se-așterne
și nu mai pot discerne
chiar de s-or supăra editorii
(de ce n-ar face și poeții greve)
o să-mi șterg ochelarii
și-o să mă uit la TV.

Lucian Perța

imagina Fericirea altfel. Sau, mai precis, nu mă pot imagina pe mine întâmpinând-o altfel. Există câte o poziție adecvată fiecărei acțiuni: de exemplu, ca să citești trebuie să stai la masă, pe scaun - nu e vorba că n-ai putea citi și altfel, dar asta-i poziția adecvată; sau ca să lucrezi, ca să lucrezi trebuie să stai în picioare, la un banc sau la o mătură, sau la un pupitru, sau la ce faci tu acolo. Ei bine, tot așa, ca să fii fericit trebuie să stai cumva, și eu cred că patul este cel mai nimerit loc pentru receptarea fericirii. Dar nu-i exclus să mă înșel. Însă și atunci am scuza că nu m-a învățat nimeni cum trebuie să stau când sunt fericit.

Am dat pe gât conținutul fiolei, după care m-am răsucit pe spate, cu mâinile sub cap. Licoarea avusese un gust grețos, dar o băusem toată. Mireasma ei îmi amintise de un fruct al îndepărtatei copilării. Migdală, Migdală amară. Afară ciripesc vrăbiile pe care le-am obișnuit zilnic să vină să le dau firimituri. Afară e o zi clară și văd pe fereastră cerul adânc și albastru. Cu coada ochiului percep o rază piezișă de soare mângâind colțul mesei și apa din lavoar. Apa tremură, curcubeu pe peretele galben, pătat, lepros.

Închid ochii și aștept să simt Fericirea. Sunt curios să o surprind din prima clipă în care se va manifesta. Când am luat, cândva, un somnifer, tot așa am procedat, și am stat o noapte întreagă cu ochii închiși pândindu-mă să adorm. A doua zi am fost frânt la serviciu. Eram extrem de tânăr pe atunci.

Ăsta este însă un produs garantat. Furnizorii răspund de livrările operate.

Dacă nu ar fi gustul amar și mirosul grețos care mă bântuie întorcându-mi stomacul pe dos, aș putea presupune că sunt deja fericit. În felul acesta aș putea greși, confundând primul moment, momentul Fericirii. Dar din pricina gustului neplăcut sunt sigur că voi sesiza trecerea de la o stare la alta.

Cum o fi oare fericirea?

- Ah, am simțit ceva! Dureros. Un spasm sufocant! Asta trebuie să fie! Da! Ea e! Asta e! Dar ce te așteptai...

să-ți poată oferi, la cerere, orice, absolut orice, ei bine, eu sunt sigur că trebuie să aibă neapărat și așa ceva! În fond, există mașini de jucat șah cu ele, au fost inventate prafuri contra durerilor, sau somnifere, sau simulatoare de visat frumos, sau substituenți umane. Trebuie să existe inventat ceva și pentru Fericire!

Din ziua în care mi-am aflat rostul sub soare, am pândit deci cu nerăbdare venirea Furnizorilor. Anul ăsta, ca un făcut, Furnizorii au întârziat câteva luni, și eu nu mai puteam de nerăbdare. Probabil că lucrează în colaborare cu ordinatorul de plan, care îi avertizează când este cazul să vină și când nu. În fine, către sfârșitul lunii decembrie, și-au făcut apariția.

În sală era frig. Jocurile mecanice sunt curate ca noi. Fișele de utilizare sunt afișate pe geamurile multicolore. Ștecherile sunt depuse ordonat lângă prizele false de pe pereții interiori ai holografului strict necesar unor instituții de agrement, consemnat în dotarea tuturor acestor întreprinderi, cu toate că în condițiile actualei crize energetice nu a fost utilizat niciodată, nici unul! Dar cum ar arăta o instituție de divertisment fără holograf?

Era un aer festiv. Afară ninge și flori albe de gheață se adunaseră în vitrinele înalte. Noi ne înghesuim unii în alții, suflând aburi în ceafa celor din față. Celor cu mustați le atârna

omoroaca până la gură, făcându-i să semene cu niște statui ciudate. Era greu să-ți dai seama care din ei erau androizi și care originali.

Se produsese agitație. În momentele importante, oamenii devin febrili, se luptă pentru întâietate, nu mai au răbdare să stea liniștiți la coadă să le vină rândul. Am constatat acest fenomen și vara, la țășnitoarele publice. Sau la orele de vârf, în incinta closetelor.

Cei dinaintea mea au solicitat tot treburi banale: care o fată, care o femeie, care un manechin, de parcă la asta s-ar rezuma totul. Dar când mi-am expus și eu cererea, rumoarea s-a stins în splindida încăpere înaltă cu vitralii de gheață. Furnizorul care consemna solicitările clienților și-a ridicat ochii din hârtoage și s-a chiombit strâmb pe deasupra ochelarelor ale căror rame erau groase și fumurii.

- Aș dori, am spus cu glas răgușit, o mașină, un praf, ceva de genul ăsta, fiindcă trebuie să

ste ceva...
- Hai mă, zi mai repede că ne grăbim!
- În fine, aș vrea și eu Fericire.
- Ce fel? mă întreabă Furnizorul.
- Păi, i-am zis: Știți? o mașină, un praf, ceva de Fericire...

-Mașină sau praf?
- Dar care e deosebirea?
- Praful e mai ieftin.
- Atunci praf, am oftat eu.
- Dar știți că la așa ceva nu au acces decât cei cu stagiul împlinit.

- Ce stagiu? mă mir eu.
- Care este vechimea dumneavoastră?
- Sunt leat 1951, am zis.
- Bun. Se admite. Voi nota furnizarea „Praf fericire”. Cât?

- Nu știu. Cât e nevoie.
- Pentru uz individual? O doză, mai multe?
- Nu știu. Eu aș dori ceva pentru tot restul vieții, să nu mai am nici o problemă pe urmă. După o viață de muncă, am și eu dreptul, cred, ca să zic așa...

- Bine. S-a aranjat. Altceva? Următorul.
Furnizarea a fost efectuată într-o zi senină. Colegii mi-au strâns mâna și m-au pupat. Achitasem toate datoriile, eram „curat”. Nu-mi mai rămăsese decât strictul necesar, dar ce importanță mai avea acum? Acasă mă aștepta Fericirea.

- Rămâi cu bine bătrâne și... Fericire! mi-a

urat șeful de lot.

Era pus în temă. Îmi zâmbea complice. Îi dăduseră lacrimile. De treabă om.

Acasă, la cămin, mă aștepta în fața intrării un Furnizor.

- Noroc, bătrâne, mă întâmpină el.
- Noroc, i-am răspuns.

Comisionar, probabil. Un tânăr din noua generație. Nu avea mai mult de 50. Părea să cunoască foarte exact ce avea de făcut.

Am deschis ușa. L-am invitat să intre și el un moment. Mi-a mulțumit. S-a așezat, la invitația mea, pe marginea patului. Își plimba ochii peste lucrurile din cameră. Pentru prima oară mi-a fost jenă de patul nefăcut, de pătura slinoasă și deșirată pe margini, de perna cu fața roasă pe alocuri, lăsând să se ițească bureții din ea. Dar așa e în orice casă de om, nu?

- Să vă servesc un surogat, l-am invitat.
- Nu, mulțumesc, nu beau în timpul serviciului.

- Atunci, un sirop, am insistat, serviabil.

Am scos sticla de sub chiuveță și i-am preparat un pahar. L-a dat pe gât repede, ca pe un medicament, și am înțeles că nu i-a făcut nici o plăcere. Mi-a lăsat pe masă un pachet mic, nesemnificativ.

- Asta-i tot? l-am întrebat.

- Da. Vă rog să semnați de primire.

Nu știu de ce-și închipuie omul că lucrurile valoroase trebuie să fie neapărat de dimensiuni importante, voluminoase și spectaculos ambalate. Poate unde îți zici că reprezintă suma muncii atâtor ani în care n-ai făcut, în rest, mare lucru, și presupui că dacă era doar pentru un mărunțiș ca ăsta, nu aveau nici un sens atâta tevatură și tapaj. În fond, ce face omul într-o viață? Se naște, dar asta nu e nici o filosofie și nici o scofală. Când ești june, ce faci - ce nu faci, n-are nici o valoare. Înveți, alergi de colo colo, te fâțâi mai degeaba, ce ești nu ești, iar ce o să ajungi nu ești încă. Devii. Mai apoi începe munca, și fiecare execută ce are de făcut, deservind și îngrijind la întreținerea instituției de divertisment la care a fost deferit. Și tot aștepti ceva, și altceva, și după ce obții ce-ți doreai, îți dai seama că nu a fost mare lucru. Ia, un loc, o fată, un obiect, acolo. Abia după ce le ai înțelegi că tu nu ești nimic din toate astea, nici una dintre dorințele exprimate, că tu ești altundeva, într-un loc la care nu poți întinde mâna să te pipăi și să zici: „Aha, iaca, am înțeles!” Apoi vine bătrânețea și gata. Nu mai rămâne decât o singură chestie pe care n-ai încercat-o: Fericirea.

Nu pot zice că am încercat chiar tot ce se poate comite sub soare, dar, oricum, sunt sigur că tot ce n-am făcut nu mi-ar fi dus Fericirea. Că, de pildă, n-am ucis pe nimeni, sau că nu m-am plimbat telea-lelea să mă zgâiesc ici și colo, dar nu-i bai, că mai că aș băga mâna-n foc de faptul că nu aș fi fost eu fericit din astea. E drept că, dacă nu le-am făcut n-am de unde să știu, dar sunt sigur că nu de așa ceva depindea Fericirea mea. Nu sunt eu omul ăla. De bucurat, nu zic nu, dar nici de bucurat nu cine știe ce. Peste tot e același lucru pe Pământ: o instituție de agrement sau alta, ce poate fi deosebit? Ori aici, ori aiurea, oameni și mașini, personalul de întreținere a instituțiilor de divertisment.

Și uite, într-o bună zi, ajungi aici, să-ți dai seama că trebuie să apelezi la Furnizorii de Orice ca să afli și să guști și tu Fericirea.

În pachetul era o fiolă mică. Alături un bilețel pe care scria: „UNA DOZĂ FERICIRE ETERNĂ. MOD DE ÎNTREBUINȚARE: SE ÎNGHITE CONȚINUTUL FIOLEI!”

Simplu și banal, ca nimic mai firesc.

M-am întins pe pat, fiindcă nu-mi pot

IMPACTUL ANDRU

de DAN STANCA

Vasile Andru este unul dintre cei mai interesanți scriitori pe care-i avem în momentul de față. Acest calificativ nu se referă atât la valoare - mărime, în fond, relativă și nesigură, căci în absolut nu există valoare, ci doar ființă - cât la relația intimă și trainică ce există între Vasile Andru, scriitorul, și Vasile Andru, spiritualul. Având la ora actuală, din păcate, puțini scriitori de o anumită formație religioasă, metafizică - unii care se revendică de la un asemenea filon, mai mult mimează asemenea preocupări, fiindcă așa li se pare că ar fi de bon ton, decât sunt cu adevărat marcați de spiritual, - prezența domniei sale în literele noastre este cu atât mai semnificativă.

Vasile Andru a scris mult la viața lui. A făcut din scris un fel de exercițiu în sens de asceză. A scris până la urmă pentru a-și sublima singurătatea. A predat lecții la Dalles și Casa de cultură a studenților, a făcut turnee prin țară tocmai ca această singurătate să poată reverbera. A călătorit din India până la Vatican și de aici la Muntele Athos, fiind mânat de aceeași vocație a singurătății, a unui monahism itinerant, dându-și seama ce importantă este singurătatea atunci când ai puterea s-o orientezi spiritual, s-o folosești ca pe un dispozitiv tehnic pentru propria-ți desăvârșire.

Ultima sa carte apărută în cadrul proiectului comun al Asociației Scriitorilor din București și al Editurii Cartea Românească, intitulată **Un univers cu o singură ieșire**, comprimă toate preocupările sale majore, ele fiind proiectate pe fundalul unei capitale a României de ieri, de azi, „de acum și până în veac”...

Ieșirea nu este decât una singură: gaura în cer, cum ar fi spus Marin Sorescu, și dincolo de cer. Vasile Andru a trăit și trăiește cu această supremă melancolie de-a ieși din univers, discret, dar răspicat, imperceptibil, dar ireversibil. Mă aflu în această vară cu el și cu preotul Ion Buga undeva sus, la peste o mie de metri, în munții Buzăului, prospectând locul unde urmează să se construiască anii viitori o mănăstire. Senzația de sălbăticie, fără a fi copleșitoare, era de fapt tonică, făcându-ne să credem că ne-am depășit măcar pentru câteva clipe condiția de făpturi bipede, livrești, mediocre. La un moment dat, dl Andru m-a întrebat foarte serios, parcă ar fi dat glas unui oracol, dacă m-aș încumeta să trăiesc toată viața acolo.

M-a impresionat întrebarea sa deoarece nu conținea nimic facil, senzațional, teribilist. Dimpotrivă, suna grav, urcând din conștiința profundă a unui om care a înțeles că nimic în viață nu are mai mare importanță decât reclusiunea, retragerea, sihăstria. Desigur, doar pentru cei cu adevărat chemați pentru o asemenea misiune dificilă...

În opinia mea, cartea de proză **Un univers cu o singură ieșire** compusă triadic, ternar, ca un triptic, poate fi considerată un imn al singurătății. Să mă opresc doar asupra textului din final **Muntele și călăuza**. Deși sumbră, cu un sfârșit kafkian, povestirea relatează o

ascensiune, prezintă un traseu inițiat, cumva asemănător traseului din filmul lui Tarkovski, unde Kaidanovski (călăuza) împărtășește o soartă quasi-similară. Textul anterior **Erou rătăcitor în pragul morții** are rezonanțe marquesiene, istorisind viața unui aristocrat și brigand, mare senior și condotier, mareșal și aventurier, Valdemar, pe a cărui strănepoată autorul o cunoaște și prin intermediul căreia reușește să pătrundă într-un univers evocator-tulburător.

Celelalte texte surprind secvențe din perioada anilor '80, dărâmare printr-alele a bisericii Sfânta Vineri, a întregului cartier care se întindea în partea de sud-est a Bucureștilor. O precizare necesară: Sfânta Vineri nu a fost dărâmată în iunie 1986, așa cum notează scriitorul, ci în iunie 1987.

Cum spuneam la începutul acestor rânduri, Vasile Andru este un autor care nu poate face abstracție de preocupările sale spirituale. Altfel spus nu-l putem înțelege, nu putem să-i citim cărțile, mai ales cele de după 1986, - an în care el a și suferit o intervenție chirurgicală deosebit de gravă - dacă nu cunoaștem într-o oarecare măsură rețetărilor practicilor sale. Căci trebuie amintit, Vasile Andru este un meditativ, dar și un practician în direcția meditațiilor sale. El pare să rejeteze teoria, fiind absolut convins că în domeniul spiritual nu poate să existe nici un fel de ruptură între felul cum gândești și felul cum trăiești. Pe de altă parte însă, el este și conștient de faptul că

doar înscrierea pe un drum religios, așa cum îl trasează biserica, nu ar fi de ajuns. Tocmai de aceea a inițiat și acele cursuri de **oratio mentis** în care el este atât profesor cât și practicant, realizând împreună cu studenții săi lecții de purificare spirituală de a căror finalitate efectivă poți să te îndoiești, dar în a căror seriozitate și bună intenționalitate nu poți în schimb decât să crezi. Lucrarea sa **Terapia destinului** nu este alcătuită dintr-un grupaj de eseuri, ci trebuie privită ca un manual într-adevăr terapeutic din care putem învăța pentru a scăpa de propriile coșmaruri, de a ne vindeca de toată cantitatea de psihism negativ ce ne împovărează existența.

Am făcut această paranteză tocmai spre a pune în evidență următorul aspect: proza lui Vasile Andru țintește un anumit efect **Andru vrea impactul**. De aceea s-ar putea vorbi de **impactul Andru**. Acest tip de autor nu vrea să ne încante, să ne vrăjească, să ne amețească. El nu este un vrăjitor, un mag, un desfătător, el vrea să fie un deșteptător, o ființă care dorește iluminarea semenului său. Prin trezie, prin iluminare ajungem mai buni tocmai fiindcă bunătatea nu este o simplă chestiune etică, ci o problemă intelectuală, de racordare la spiritual. Într-o asemenea configurație, cartea de proză a lui Vasile Andru ar trebui să se bucure de un cu totul alt regim din partea criticii literare decât alte cărți apărute fie în această colecție de proză, fie la alte edituri. Căci asta-i problema fundamentală pentru un comentator literar: să intre în mânușa cărții și să nu rămână la suprafață! Sunt autori care urmăresc numai gloria și atunci toată creația lor este o abilită strategie a aruncării prafului în ochi. Când îi apuci însă zdravăn și-i scuturi vezi că nu rămâi cu nimic. Se pune astfel întrebarea: cu ce trebuie să rămâi de pe urma citirii unei cărți? Dacă nu rămânem cu nimic, degeaba am mai citit-o! Simpla savoare estetică este până la urmă insuficientă. Citim cărți pentru a înregistra mutații existențiale, pentru a realiza clivaje ontologice și nu pentru a ne delecta și a da ochii peste cap frisonând din cauza unei metafore mai îndrăznețe! Aceasta este estetica pe care o admite Vasile Andru. De aici survine însă următoarea dilemă: chiar au cărțile sale puterea de-a provoca exact ceea ce autorul lor dorește? Practic, ne aflăm în fața unui impas, neputând să răspundem într-un mod tranșant. Să nu uităm că acum mai bine de două decenii, el era un autor pur textualist care trăia tocmai din deliciile acestui gen de proză. Saltul lui formidabil de la o literatură sterilă la o literatură meditativă, spiritual-pragmatică, este colosal. Corespunde cumva saltului lui Cărtărescu de la poezia derizoriului la eminescianismul literaturii pe care o face în prezent. Dar în pofida acestui salt, proza lui Vasile Andru, după părerea mea, mai suferă de anumite sechele ale acelui textualism dizolvant. Bunăoară, fraza scurtă exprimă uneori lipsa de suflu și nu concizie și incisivitate. De aceea, mi se pare că literatura pe centimetru pătrat a cărei atracție autorul a suferit-o într-un anumit moment al biografiei sale are și în prezent ecouri neplăcute. Probabil că, aflat acum la deplina maturitate creatoare, el va ști să-și conducă drumul viitor în așa fel încât va deveni ceea ce vrea cel mai mult: **scriitorul sapiențial al cărui verb e așchie de logos, rugăciune și cuantă într-un singur diapazon**.

TRANZIȚIE ÎN OGLINZI PARALELE: LITERATURĂ ȘI JUSTIȚIE

de MARIAN BARBU

Conceptul de literatură-document, cu o tradiție identificată de nemți prin epepele lui Homer, a căpătat o credibilitate accentuată o dată cu mișcarea realista din Europa secolului al XIX-lea. Apoi, prin scrierile polițiste, ulterior numite criminale, în anumite arii de cultură ale continentului nostru, conceptul și-a asumat și un anume statut estetic referențial.

Astăzi, cu toate mutațiile intervenite în zonele inspirației, ale viziunii, ca și ale tehnicii de realizare artistică, literatura-document rămâne viabilă, încadrându-se, **ipso-facto**, în ansamblul artei de consum. Mai întâi ea trebuie privită ca martor imediat al unei realități verificabile (cu acte, depoziții ș.c.l.), dar și ca sondaj de opinie, ori atitudine a celui care o produce. Căci trebuie numaidecât precizat că autorii unei asemenea literaturi nu sunt simpli grefieri, dar nici glosatori (fideli sau nu) ai unei realități care ne înconjoară. Doza de subiectivitate care patronează și aici (ca în orice act literar autentic) solicită decupaje, pregătire estetică, tratare stilistică diferențiată a numele unui mesaj. Fie că el se rostește înăuntru, fie că este bănuț în țesătura epică a textului.

Or, din acest punct de vedere, scriitorul ION FLORICEL (aflat la al patrulea roman) și-a limpezit scrisul atât de bine, că dă impresia unei notații făcute din mers. Adică, actualul roman se scrie pe măsură ce autorul deapănă desfășurarea unei anchete judiciare. El știe să întrețină trează curiozitatea cititorului, căruia îi strecoară, de la pagină la pagină, informația despre mersul și procedeele folosite în descoperirea adevărului.

În fond, acest roman, cu un titlu à la Kafka, desfășoară o biografie a magistratului Mihai Cojocaru, transferat dintr-un oraș de câmpie, într-o metropolă.

Cele patru romane pun „pe tapet” narativ viața unor țărani din zona Teicani (dată fiind cândva mulțimea de tei!), cu tot ceea ce presupune panorama vieții lor. De data aceasta, scriitorul surprinde ridicarea intelectualilor adevărați, care provin din rândul celor săraci. Cândva, ei au avut parte de inimoși și cinstiți dascăli, al căror model nu l-au uitat în devenirea lor profesională. Unul dintre aceștia, magistratul Valerie Floroiu, un personaj de tip camilpetrescian, a ținut să-și facă datoria până la capăt, prin prisma preceptelor juridice învățate odinioară. Din păcate, viața, oamenii

mai ales i-au pricinuit moartea, fără milă și regrete. Actualul Mihai Cojocaru, care l-a cunoscut bine, a trăit în preajma lui, a colaborat cu el de atâtea ori, este surprins aici, în romanul „Castelul”, tot în postura de anchetator, având similitudini vizibile cu ale înaintașului.

Romanul are două părți. Prima este un remember în satul de origini al lui Mihai Cojocaru. Cea de a doua prezintă „examenul desfășurat” pe care trebuie să-l treacă în noua lui muncă.

Prima parte conține o dură confruntare între amintirile protagonistului, derulate în preajma sărbătorilor de iarnă, fie în prezența bătrânei sale mame, a fostului său învățător, a foștilor colegi de școală primară sau a celorlalți consăteni. Venind în sat, în perioada postdecembristă, protagonistului i se oferă un peisaj uman deabusolat de tranziție, când și-au făcut loc invidia, demagogia politicienilor, goana rapidă după îmbogățire, ideea că se poate munci numai în comerț. Scriitorul, prin zeci de reflecții acide sau puse în dialogurile unor personaje episodice, precizează că haosul organizat (dirijat?) de la oraș s-a prelungit imperturbabil și la sat. De aceea, poate, partea a doua a romanului vrea să pună în evidență zbatările, tenacitatea și gândul de a merge până în pânzele albe ca să se facă dreptate unui intelectual ieșit din rândul satului românesc. I se oferă ancheta unui caz, în aparență minor - furtul a cinci conserve de carne dintr-un magazin privatizat. Hoțul era paznic de noapte, iar ziua, student în anul al treilea la Facultatea de Drept. Tot el fusese „ridicat” de poliție, fiindcă la Agenția de Voiaj „tulburase ordinea publică”, după ce stătuse mult timp pentru cumpărarea a trei bilete de tren și când casiera i-a spus că „ultimele cinci” sunt reținute „pentru domniile parlamentari... care trebuie să plece la București”.

Ancheta părea să-și urmeze normal drumul, studentul îi dezvăluie viața sărăcăcioasă a familiei, precum și faptul că unchiul său îi promisese că-l va ajuta, deoarece un avocat i-a cerut cinci milioane drept trafic de influență! Din acel moment, firele anchetei se complică. Scriitorul, conștient că „literatura” prezentată de cazul studentului nu trebuie să aibă finalitate (deoarece ea

este ușor întrezărită), apucă taurul de coarne cu... justiția! Fiind în domeniu, ION FLORICEL devine sigur pe rostire, pe firul axial al epicii și conduce admirabil textul spre... final. Dar și aici, surpriză! El nu mai vrea să iasă biruitor Binele. Traficul de influență, corupția și actele de complicitate nu mai sunt sancționate, căci dosarul este ridicat de un „trimis special” de la **Centru**. După această lovitură de teatru, cititorul de bună credință se poate întreba justificat: **cui prodest?** Rămâne doar să avansăm supoziții: în impunătorul edificiu al Justiției (admirabil descris, cu un limbaj de mare specialist!), unde muncește, dar și locuiește (ca un sezonier) magistratul, Mihai Cojocaru se poate gândi la mama lui bătrână, la începutul unei iubiri cu frumoasa Carmen Nicolaus, ca și la avantajele profesionale pe care i le poate oferi un mare oraș. Aici s-ar afla Cauza și Idealul!

Nu ducem mai departe interpretarea, deoarece am depășit cadrele epice și ideatice ale scrierii. Ele propun o secvență credibilă din drumul unui magistrat, înfățișată cu naturalețe, cu o limpezime aproape de firesc. Toate ascund însă o melancolie abia reținută, vizibilă și din tușele de peisaj hibernal, ori de notație impresionistă a aglomerației urbane (în gară, în piețe, la tribunal). Oricum, între accentele neoromantismului din primele decenii ale secolului al XX-lea din România și duritatea prozei nuvelistice a lui Rebreanu, scriitorul ION FLORICEL face o breșă nonșalantă cu infiltrații politice, economice și sociale. O anume asperitate a limbajului ar fi trebuit să troneze întreg textul. Căderile de limbaj - atâtea câte sunt - trebuie transferate numai personajelor. Fie și atunci când haina lor narativă se suprapune de departe peste cea a prototipurilor care le-au inspirat.

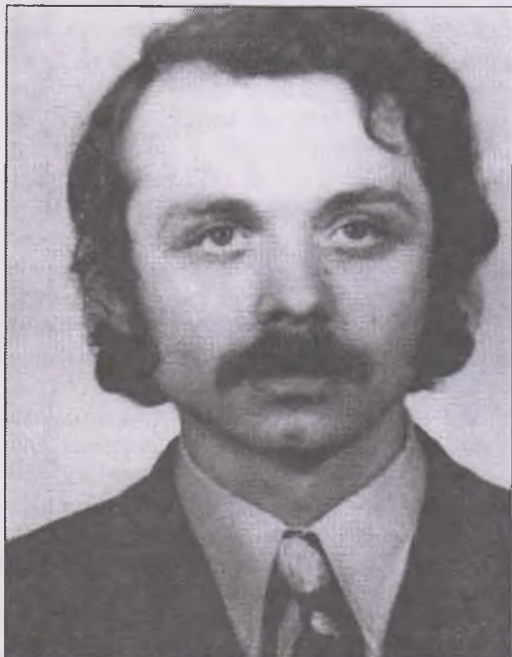
„Castelul” lui ION FLORICEL (carte apărută în 1997) încheie un ciclu narativ într-o tonalitate robustă, demnă de un scriitor care vrea să existe. Iar el trebuie cu atât mai mult semnalat (și înregistrat!), cu cât proza actuală din țara noastră trece prin prea multe experimente moderniste.

7 ianuarie 1998

P.S. I-am sugera autorului ca în perspectivă să abordeze și **romanul politic**, căci „Castelul” lui Ion Floricel are o serie de **nuclee** epice în care politicul mustește văzând cu ochii. Nu-i mai rămâne autorului decât să-l treacă în registrul literar.

marian papahagi

D.P.: Cândva vă puneți retoric întrebarea: „Și totuși, la ce-i bună critica?” Ce răspuns puteți da acum, după ce ați străbătut o parte din acel drum sinuos al Damascului înspre descoperirea operei?

M.P.: La ce-i bună critica? Sigur, critica, înțeleasă în sensul strict al cuvântului, este un mod de a reacționa în fața noutății, un mod de a încerca să aproximezi cu o secundă mai devreme valoarea, un mod de a o propune și de a o apăra. Cred deci într-o critică, din acest punct de vedere, care identifică valoarea, o apără și o interpretează, o propune cititorului. Nu cred într-o critică radicală, negativă, o critică distrugătoare, deși îi recunosc importanța. Și sunt convins că spiritul maiorencian, care în mod fericit patronează această breaslă, trebuie să rămână în ultimă instanță prezent în demersul critic al oricui pretinde a activa în acest teren. Firește însă că, fiind un profesor la Universitate, noțiunea mea de critică este puțin mai amplă. Ea include de fapt o dimensiune hermeneutică și în sens filosofic și în sens filologic. Aș spune că nu fac o deosebire foarte mare între cele două componente hermeneutice posibile și că, dimpotrivă, mi se pare că există - e poate o utopie - o critică cu o vocație concomitent filologică și filosofică. Se știe prea bine că în epoca anterioară, de pildă în perioada marilor gânditori ai idealismului german, aceste două noțiuni apar într-o totală incompatibilitate. Eu cred, dimpotrivă, că este posibil ca o critică să demonstreze o vocație filosofică, deci o vocație speculativă, să aibă acces la valoare, cu alte cuvinte să fie capabilă să perceapă valoarea și să o pună convingător în text, și, în același timp, să fie aptă să studieze textul chiar în componenta sa formală, în intertextualitățile sale multiple, în care, în mod inevitabil, el se găsește așezat. Pentru că, adeseori, nu vorbim limba, ci suntem vorbiți de limbă - e o situație în care poezii se găsesc în mod firesc, așa încât, în spațiul vorbirii lor, este prezentă o întreagă cultură, o întreagă tradiție - și filologul, criticul, interpretul, hermeneutul are obligația să pună în evidență și acest aspect. Cred deci într-o critică ceva mai complex concepută, cu o vocație speculativ hermeneutică și filosofică, cu competențe tehnice și filosofice și cu o anumită vocație artistică și literară care să permită un acces mai adevărat și mai empatic la valoare.

„PRIN RAȚIUNE, PRIN MUNCĂ INTELLECTUALĂ IZBUTIM SĂ PUNEM O MARGINE HAOSULUI” (II)

D.P.: Între 1984-1989 ați fost cronicarul literar al *Tribunei*. V-a disciplinat ochiul critic acest exercițiu sau l-ați perceput uneori ca pe un factor cronofag?

M.P.: Trebuie să spun că a fost o experiență excepțional de importantă pentru mine, regret și acum că n-am continuat-o. Inevitabil, după 1990 am fost atât de ocupat încât n-am mai putut să fac cronică literară - mă voi întoarce poate într-o zi la acest meșteșug, care are imensul avantaj de a te ține în permanent contact cu literatura ce se face în jurul tău și de a te obliga să scrii în permanență. Din el au rezultat pentru mine trei cărți: *Cumpănă și semn*, *Fragmente despre critică* și *Interpretări pe teme date*. Și, poate, dacă m-aș strădui, aș aduna chiar și materialul pentru a patra carte, din ceea ce am scris în acești cinci ani de zile, în care a fost excepțional de important faptul că m-am putut ține în legătură cu ceea ce se scria, cu ceea ce se gândea și se crea în spațiul unei literaturi bogate cum este totuși literatura română contemporană, nu cea din ultimii ani, dar cea din ultimile zile, luate global. Deci n-am simțit nici o secundă ca fiind, într-un fel sau altul, cronofagă această activitate, dimpotrivă, mi-a dat o dimensiune pe care n-o aveam, și mi-a dat o posibilitate de reacție mai bună în raport cu literatura. M-a ajutat chiar și în profesia mea. Așa încât, din toate punctele de vedere, regret că acum nu mai pot să fac același lucru și sper să mă pot întoarce într-o zi la comentariul curent al cărții de literatură, mai cu seamă că mi se pare că asistăm în acești din urmă 2-3 ani la o reluare, în sfârșit, a scrisului creator românesc, la o diversificare a lui și la o mai bună așezare a generațiilor literare active în raport unele cu altele. Și cred că asistăm totodată și la o renaștere a chefului de a face literatură, pentru că el cam dispăruse în anii imediat următori lui 1990, când a predominat politicul, când cărțile cele mai interesante au fost totuși cărțile de memorialistică, și nu cele de creație propriu-zisă.

D.P.: Dar se pare că, în momentul de față, cronică literară trece printr-un con de umbră. Putem vorbi oare de o absență a cronicarilor sau specia în sine trebuie revizuită, în sensul în care și în Occident este în vogă mai mult cronică pentru public, cea de informare, și mai puțin cea pentru avizați?

M.P.: Fără îndoială, ne vom alinia și aici, deși tradiția culturii noastre include existența unor critici de direcție sau a unor nume importante care să dea reperul în ceea ce privește interpretarea sau judecata asupra unei opere. Și acest lucru nu va dispărea curând, chiar dacă marii critici sau o parte dintre ei au încercat să practice exercițiul curent al comentariului literar. Mă gândesc, în primul rând, la Nicolae Manolescu, a cărui cronică a fost ani de zile unul dintre marile repere ale culturii noastre. Desigur, n-a fost singurul, dar a fost unul dintre cele mai

importante, ceea ce, firește, nu înseamnă că Nicolae Manolescu era un oracol. Era însă unul dintre marile nume de referință, alături de altele, pentru că și critica literară românească era diversificată și este diversificată cu multe personalități, deci cu posibilitatea unor opțiuni multiple, a unor selecții variate, a unor interpretări care să ajute la a colora peisajul literaturii românești. Sigur că se va ajunge la o situație mai funcțională. Eu cred că, în timp, majoritatea cotidienele importante își vor crea un fel de suplimente literare și că cronică literară se va muta mai cu seamă în spațiul jurnalistic. Nu înseamnă însă că, fundamental, oficiul criticului se va schimba. Critici literari există și în alte părți, și apoi nu este obligatoriu ca această cronică literară să aibă loc neapărat în paginile revistelor literare, cum ne-am obișnuit, deși constat cu satisfacție că o parte dintre revistele literare continuă să funcționeze și, chiar dacă nu mai au rolul de altă dată, sunt totuși spații importante pentru cunoașterea a ceea ce înseamnă literatura română de astăzi. Fără *România literară* sau fără *Luceafărul*, fără *Apostrof* sau fără *Vatra*, fără *Familia* sau fără *Transilvania*, sau alte publicații, noi am avea o mai proastă imagine despre ceea ce este literatura română actuală. Firește, nu toate revistele au putut continua la același nivel. Nu toate revistele și-au pomenit statura și valoarea de dinainte. Unele chiar au sucombat. Altele au avut o existență efemeră și s-au stins, dintre cele nou apărute. Dincolo de aceasta însă, oficiul critic rămâne. Cronică literară, deci, că o vom numi cronică sau comentariu curent, că va fi recenzie sau va fi intervenție publică de altă natură, sau că se va transfera în spațiul unor eseurile de mai largă respirație, va exista. Misiunea de a identifica valoarea și de a o propune nu poate înceta în nici o cultură care continuă să creadă în importanța scrisului și în literatura curentă.

D.P.: Nu ați fost tentat, după 1990, să preluați, împreună cu ceilalți doi „triumviri”, Ion Pop și Ion Vartic, conducerea *Echinoux*-ului pe care l-ați creat și de la care ați fost, mai apoi, îndepărtați? Ce mai reprezintă astăzi această revistă care, iată, pare să reediteze acum perioada sa fastă de altădată? Sau nu v-ați gândit să concepeți o nouă revistă?

M.P.: Trebuie să vă spun că, la începutul anilor '90, cei care conduc astăzi în mod strălucit această revistă, și anume, mai tinerii mei prieteni Ștefan Bórbely și Corin Braga, au venit la Ion Pop, la Ion Vartic și la mine să ne propună să reluăm conducerea revistei și am refuzat pentru că ni s-a părut (și mi s-a părut) întotdeauna că există un timp pentru fiecare lucru. Timpul *Echinoux*-ului pentru noi s-a dus, deci o întoarcere în timp era imposibilă și foarte improbabilă. Cred mai departe că *Echinoux*-ul este al generației tinere și el trebuie făcut în spiritul acestei generații, așa

încât, dacă el este o revistă serioasă, de ținută universitară, nu poate decât să ne bucure acest lucru. Nu-i nici un rău să producem tineri serioși, capabili de un comentariu inteligent, capabili de o bună cunoaștere a culturii și a literaturii contemporane, iar în acest sens cei doi foarte serioși directori ai revistei, care sunt ei înșiși oameni de valoare în perimetrul profesiei lor, o conduc și o fac foarte bine. Eu n-aș avea nimic de reproșat acestei reviste, aș spune că e în chiar spiritul *Echinox*-ului ca revista să fie așa cum sunt cei care o alcătuiesc. Ea a avut, ca revistă, un moment mai vivace, mai legat de cenaclul *Echinox*, din care s-a născut, și, deci, de creația literară a primei generații strălucite de echinoxisti care număra în rândurile ei poeți și prozatori importanți, cum sunt Eugen Uricaru și Ion Mircea, sau Adrian Popescu, sau Dinu Flămând, sau Horea Bădescu ș.a. Și a fost, apoi, o bună revistă de critică, a fost, într-o altă perioadă, o bună revistă de filosofie, este actualmente o bună revistă de cultură universitară și va fi, poate, mâine altceva. Pentru că, în funcție de cei care o lucrează, revista capătă o anumită amprentă. Totuși, aș semnala că este o bună alcătuire această revistă. Pentru că, iată, la anul vom sărbători cei 30 de ani de la întemeiere, am depășit deci cu mult vârsta medie de existență a revistelor culturale românești și *Echinox*-ul continuă, în ciuda vitregiei timpurilor de care toți ne plângem în momentele noastre patetice, să supraviețuiască foarte bine. Nu este, sigur, o revistă care să acopere o mare suprafață, nu este

o revistă care să aibă poate impactul pe care îl avea altădată, dar nici timpurile nu mai sunt aceleași, informația este mult mai diversificată, publicațiile sunt mai numeroase, și, pe fondul

O cunoaștere nu este obligatoriu să fie maniheică, partizanat sau respingere. Ea le poate cuprinde pe ambele într-un discurs critic care să încerce să se plieze pe obiectul său.

acesta mediatic uriaș, este mult mai greu să te faci auzit. Dar nu înseamnă că această revistă și-a pierdut semnificația și importanța. În spațiul ei continuă să fie tineri foarte capabili și e lucrul cel mai îmbucurător. De altfel, și dvs, și eu avem copii care au lucrat, sau lucrează, sau sunt legați în vreun fel de *Echinox*. Așa, încât, iată, generația noastră, a părinților celor care fac acum revista, poate să constate cu satisfacție că copiii lor continuă cu succes acest lucru început în urmă cu 30 de ani. Eu sunt, în ce mă privește, foarte convins de faptul că un lucru trebuie să fie bine structurat de la începutul său și atunci el poate rezista. Iată, se pare, *Echinox*-ul nostru de altădată a fost bine conceput, pentru că, în ciuda faptului că cei care l-au alcătuit la început au dispărut din redacția sa cu timpul - cei din urmă au fost cei trei directori, codirectori, redactori-șefi pe care i-ați menționat, care au plecat silit din redacție la începutul anilor '80 -, revista a continuat să existe și și-a păstrat o egalitate întru spiritul care a creat-o inițial.

D.P.: *Unii critici au pornit în ultimii ani o vastă acțiune de asamare a literaturii, de reasezare a valorilor istoriei literare contemporane. Credeți că se vor produce mutații esențiale în scara de valori literare?*

M.P.: Operațiunea e numai aparent nouă, pentru că critica și-a păstrat întotdeauna această dimensiune a revizuirii. E în spiritul chiar al bresle critice românești - spiritul imprimat de unul din iluștrii ei întemeietori, care este Eugen Lovinescu. Deci, a revizui în permanență valorile stă în însăși misiunea criticii. Sigur că vehemența cu care acest lucru s-a făcut după 1990 este justificată pe fondul marilor mutații care se petrec în toate planurile în societatea românească și, deci, și în cultura română. Mutația valorilor estetice, schimbarea de receptare în raport cu cultura română este de asemenea un fenomen firesc. Am utilizat înadins sintagma lui Lovinescu pentru ca să atest unitatea în continuitate a unei anumite idei. Așa încât, pe mine nu mă scandalizează foarte tare acest proces de revizuire a valorilor. Sigur că este vorba de a înțelege cum anume se va îndrepta acest proces, și el, firește,

cunoaște și exagerările inevitabile. Că o critică a aderențelor politice, sau a lașităților - dacă vrem să le numim astfel, eu n-aș fi prea vehement în această privință - trebuie întreprinsă este perfect. Eu aș vrea mai mult să cunosc exact rațiunile care i-au împins pe marii creatori, cum erau Călinescu, sau Sadoveanu, de pildă, sau Camil Petrescu, să ajungă la anumite poziții pe care astăzi le considerăm incalificabile sau inacceptabile. Pentru că a împărți foarte maniheist cultura română în spirite care au rezistat în perioada respectivă - mă refer la anii '40-'50 - și spirite care au cedat este puțin simplificator, pentru că, în unele cazuri, din păcate, au existat și sincere adeviziuni, sincere convingeri, sau utopii, sau iluzii. În multe cazuri, iluzii. În ceea ce-l privește pe Călinescu, cu siguranță multe iluzii. Din această cauză, a înțelege resorturile psihologice și culturale, oportunistele și lașitățile înseamnă de fapt a întreprinde un proces de cunoaștere mai aprofundat, care nu poate fi expediat la nivelul pamfletelor. E deci nevoie de o cercetare chiar a acestui subiect, pentru că el este un subiect de cercetat: această trădare, dacă ea a existat, a intelectualilor, sau această cedare a lor, oportunistele, lașitățile lor. Am încercat să întreprind și eu o asemenea analiză, participând în 1991 la un colocviu despre *Intelectualii și revoluția*, când am scris despre cenzură. Mi se pare că este fundamental să studiem instituția cenzurii. În același spirit, am fost cel care a adunat la un loc materialele multe prin care noi,

adică profesorul Mircea Zăciu, Aurel Sasu și cu mine, încercăm să apărăm pe vremuri *Dicționarul scriitorilor români* și le-am pus la un loc într-un dosar pentru cunoașterea cenzurii tocmai pentru că mi se părea că este inevitabil, pentru a înțelege o anumită epocă, să cunoști și interdicțiile ei, latențele și implicite pe care nu totdeauna le putem documenta suficient de bine. Apreciez, de aceea, încercările de publicare a unor documente, de pildă documentele procesului Noica-Paleologu, publicarea unor materiale despre cultura din epoca proletcultismului. Este foarte important să avem, înainte de toate, în mână documentele. Să studiem, sub unghi psihologic și documentar, sub unghi istoric și, dacă vreți, al unei mai adânci cunoașteri a ideologiei timpului, motivele care i-au împins pe unii autori să se comporte într-un anumit fel. Uneori, ei înșiși ajungeau la anumite poziții prin reacție, din cauza unor frustrări. Eu sunt convins că frustrările anterioare lui '45 ale lui Călinescu au fost determinante pentru opțiunile lui dintr-o anumită epocă. Și sunt de asemenea convins că în multe cazuri a funcționat din păcate oportunismul, sau, uneori, chiar lașitatea. Adeseori însă nu trebuie să uităm dimensiunea tragică pe care cedările respective o puteau lua. Ne apropiem de centenarul lui Vianu. Vianu însuși este un exemplu elocvent, în această privință, al unui om care și-a făcut totuși - nu așa cum s-a spus mai de curând - mari procese de conștiință, și avem mărturia uncori indirectă a acestor procese, ca să nu mai vorbim despre faptul că, în multe cazuri, prezența în sine a acestor mari cărturari în instituțiile de cultură româneși a avut un efect benefic pentru formarea generațiilor succesive. A asigurat, chiar pe fondul, aș spune, tragic al cedărilor și oportunistelor, o continuitate cu marea cultură românească interbelică. Deci, inevitabil, mi se pare că este obligatoriu ca discuția să fie mult mai complexă. Ea poate și e justificată să aibă o tentă polemică și pamfletară. Poate că există, la unii dintre noi, o mai mare tendință de distrugere a unor imagini, sau de risipire a unor imagini convenționale și, din acest punct de vedere, efortul acesta polemic nu este

lipsit de sens și nu este lipsit de importanță, oricât de coroziv ar fi. Cred totuși că la o mai bună și mai exactă înțelegere a literaturii suntem chemați în mod permanent. Așa încât procesul de rediscutare, de reasezare a valorilor este un proces continuu și el va sfârși prin așezarea justă în matcă a acestor imagini. Să nu ne imaginăm, de altminteri, că noi vom putea să pronunțăm vreodată judecăți definitive. Vor veni alții după noi care vor evalua și vor interpreta altfel aceleași date. Până una alta, ar fi bine ca măcar aceste documente și date să le putem pune bine în pagină, să le scoatem la iveală, urmând ca interpretarea să constituie, ca pentru orice obiect de cercetare, un proces deschis.

D.P.: *Dar cum vă explicați reacțiile celor care consideră că actul de reinterpretare a valorilor ar pune în pericol, ar diminua statura însăși a unor mari creatori?*

M.P.: Eu cred că marile valori se apără singure, după cum mi se pare justificat să existe indignarea celor care, dimpotrivă, consideră că se produce un asalt al zeilor și o dărâmare a marilor valori, și, ca atare, reacționează. De ce aș impune eu - eu care nu cred în cenzură -, de ce aș impune cenzură unor persoane care ies în apărarea acestor autori? N-aș face-o în nici un caz. Mie mi se pare mult mai logic să încerc, în ce mă privește, să înțeleg pe cont propriu. Și, din păcate, doar o orientare diferită a preocupărilor mele actuale, mai legate de universitate, mă scoate cumva din circuitul unei reinterpretări a acestor mari autori care, din punctul meu de vedere, sunt

în continuare mari autori și stau în bibliotecă și pe masa mea de lucru cum au stat și înainte. Și înainte știam, nu era nici un secret pentru mine, ce anume făcuse și cum făcuse G. Călinescu, sau Camil Petrescu, sau Mihail Sadoveanu. Ce, nu știam înainte de '89 despre *Mitrea Cocor*? Nu știam înainte de '89 despre *Cronicile optimismului*? Nu știam înainte de '89 despre cedările lui Jebeleanu și ale lui Geo Bogza? Nu cunoșteam înainte de '89 micile lașități, din toate epocile, ale lui Camil Petrescu? Nu cunoșteam adeviziunile vinovate, de un soi sau altul? Le cunoșteam. Poate vehemența noastră era mai temperată atunci și din rațiuni de cenzură. Dar știam toate aceste lucruri. Ele n-au fost o relevanță după 1989. După cum, cunoașterea literaturii implică și desacralizarea. Deci, desacralizarea este un proces care stă în perimetrul culturii române cum stă în perimetrul altor culturi. Valorile se cern prin timp tocmai prin rezistența pe care o pot prezenta chiar în raport cu tentativele de desacralizare sau cu necesitatea de a ajunge și la desacralizare. Firește că acest lucru se va exercita și în raport cu autorii contemporani. Veți vedea, *Dicționarul scriitorilor români* conține o excepțională analiză a prozei lui Petru Dumitriu, întreprinsă de cel mai bun cunoscător al său la ora actuală, Ion Vartic, care a citit toate scrierile proletcultiste ale lui Petru Dumitriu, a citit tot ceea ce acesta a scris infamant pentru calitatea de excepțional intelectual și scriitor care este, și a dat o interpretare coerentă a întregului ansamblu, pentru că nu poate fi înțeles Petru Dumitriu altfel, decât prin intermediul ticăloșiilor scrise, dar și prin intermediul marilor sale cărți, care-l așază definitiv în perimetrul culturii noastre. O cunoaștere nu este obligatoriu să fie maniheică, partizanat sau respingere. Ea le poate cuprinde pe ambele într-un discurs critic care să încerce să se plieze pe obiectul său. Obiectul respectiv este el însuși controversat. A cunoaște literatura înseamnă de fapt a asuma în planul discursului critic și aceste elemente controversabile și, deci, din acest punct de vedere, nu mi se pare că în cultura română contemporană s-ar petrece ceva inacceptabil, neobișnuit, indiferent din ce parte apar reacțiile pe care unii sau alții le consideră excesive.

Interviu realizat de
Dora Pavel

Costel Stancu

***

sunt mai gol decât trompeta în care a suflat
tot orașul
în fața mea țopăie pe muchii un zar
mă întorc seara și nu pot citi
ce e scris pe un cearceaf

strig, pereții își întorc fețele către ceas
duhul străinului se întinde pe ușă
înainte de a adormi strâng insectele într-un
borcan
și mă trezesc abia când mi se pune
un cui în fereastră

în lipsa mea lucrurile se fac tot mai mici
visez râul în care se zbat înecați din hârtie
și luna pândită continuu de un magnet

leg o ață de dinte
celui din oglindă

dar nimeni nu mișcă nimeni nu se grăbește
piticul atinge cu unghii false mărul de pe
dulap
ceva mă înspăimântă
trece prin cameră cu gâtul întins
ca de pisică alergând înaintea umbrei

***

pe fundul râului se întâlnesc
în taină gemenii
ea vie, el mort
se țin de mână
ea a adus soarele, el luna
ea - îngerul, el - cățelul pământului
nedespărțiți în firea lor
speriați de neputința noastră de a vedea
inelul ce-i înconjoară
un clopot cu două limbi
care bat la fel de frumos
ziua ori noaptea
tras de un fir de lumină
și ce mister
când umbrele lor trec pe deasupra
fără să știe nimic...

***

îmi închipui
respirația ta peste care geme o piatră
pe cine aștepti nebună de dragoste?

nu vezi că s-a clintit marea?

Și ce lumină acolo unde
apa se împreună cu umbra

Andreea Dragoescu

***

creionul plânge. scrumiera se umple cu
lacrimi
pe un pat de sticlă văd gâtul ars de votcă
al unei femei.
scrumul este o lume
unde clipele se topesc la fiecare sărutare.

când somnul își va îmbrăca haina
ochii tăi vor arde de dorință.
printre degetele uscate îți voi turna
lacrimile mele

în tulpina canceroasă a unui nufăr
miroase a suspin.
picioarele privesc drumul
cu ochi mișcători

printre pietre
adormită luna
se îmbată cu morții.

***

ruptura cerului a fost pusă în ghips.
așteptăm o nouă ninsoare

(dacă nota de plată a fost achitată)

fumul de țigară se joacă fără milă
cu mâinile uscate.
un gard de sticlă se ridică
pe pieptul uns cu aur
al copilului tăiat de sabie

departe un cântec adună gândurile într-un
ciob de sticlă
curând totul va fi un strat de flori
presărat cu cenușă.
mai aștept doar o vorbă a visului paralizat
și mâinile mele vor mângâia un alt univers

poeti reșițeni

Valentin Victor Sârbu

în jurul mesei un
pitic își ascunde brațul fără
încetare ochii pâlpaie și clopotele se
aud în lacrima femeilor într-o
parte un vânzător agită mâinile
umplând râul cu pietre dincolo
copacii sunt spânzurați
o lumânare o flacără răstoar -
nă părul femeii pe masă e noapte
piticul face gălăgie și
bufnița orbește
creația
a trecut râul

în prag femeile
sparg oale
lemnule se aruncă în foc

degetele se lipesc
picioarele tac

afară
vulturul taie trandafiri
o broască trece prin cuiburi
de viespi
femeile se închină
și
urzicile cresc

un preot
toamnă vin
altui preot

Oana-Raluca Topală

***

Răsare lumina cu chip de floarea sorelui.
Uleiul verde de orizont îmi arde ochii;
miroase a mucuri de țigară
putrezite în scrumiera cu iluzii.
Sorb încet zațul de mucegai
ce acoperă geana soarelui.
Norii plâng cu apă turbure,
mirosind a petale galbene.

***

Trei minute de praf
pe cearșaful alb.
Din pântecul patului
curge sânge animal.
Imaginea ta postură
se ascunde sub cuvertură.
Ești singur în întunericul
de sicriu ros de viermi.

Zina Roman

În marea pădure de argint

absentă,
degetele întorceau
filele unei cărți

la lumina zilei
când primăvara încearcă să pună
stăpânire pe împărat

la sfârșitul cărții
am găsit o petală
presată cine știe de când..

vântul ca un hoț
mi-a furat-o
și a dus-o, a dus-o

la cei îndrăgostiți, rătăciți
din marea pădure de argint.

Moise

tăcerea se sparge cu un tunet
cu primul și mereu
tânărul fulger
acum infim
dar mai târziu infinit

rostul cugetătorului
va fi rostit
azi, mâine, mâine, mâine,
cât va fi pământul

literele vor cădea
în cuvinte
ca untdelemnul,
ca mierea
în gura săracului,
nu vom rămâne
cu mâinile goale.

Ion Chichere

***

o lebădă
pe un patinoar
este poetul

un orator
urcat pe un sicriu
gol

***

din esofagul vulcanului
a țâșnit fraza -
lava de mercur
a urcat
sandalele în măslin

am încercuit cu cretă soarele

***

funia clopotului
și lanțul fântânii
una sunt

precum în cer
așa și pe pământ

***

deși n-am trimis
nici o scrisoare
în aprilie
am găsit apă
în cutia poștală

***

în fiecare nor
este o mașină de spălat

DESPRE ROMÂNĂ COMUNĂ

de

MARIANA PLOAE-HANGANU

Deseri, în însemnările noastre anterioare, am adus ca argument lingvistic în favoarea unui fapt vechi sau extins existența fenomenului respectiv într-unul sau în toate dialectele sud-dunărene: aromână, meglenoromână și istroromână. Aceasta deoarece s-a presupus că înaintea separării dialectelor sud-dunărene de dacoromână, idiomul vorbit pe întreg teritoriul României de astăzi, a existat o fază în dezvoltarea limbii române, apreciată ca durând cu proximitate din secolul al V-lea până în secolul al VIII-lea, o fază de unitate între dacoromână și cele trei dialecte sud-dunărene. Acestei etape i s-a dat numele de **română comună**; ea este o limbă reconstruită sau, cum se mai numește, un **diasistem**, la care s-a ajuns prin abstractizarea detaliilor, reducând dacoromâna și aromâna (uneori s-a apelat și la meglenoromână și istroromână) la formele lor primitive. Acest diasistem se realizează concret prin graiuri, dialecte, stiluri sau limbaje. Prin urmare, parcurgând drumul invers, de la aceste forme concrete se poate ajunge către o totalitate de caracteristici virtuale, dar asupra cărora, în lipsa formațiilor, lingviștii nu se pot pronunța cu certitudine. Această fază veche, unitară și omogenă a limbii române nu exclude diversificarea dialectală; aparent avem de-a face cu o contradicție, „contradicție care se rezolvă numai dacă se admite că orice diferențiere presupune o identitate la alt nivel și că orice diversificare dialectală implică o unitate și o omogenitate lingvistică la care se raportează”. **Româna comună**, ca orice limbă reconstruită, este prin urmare un idiom abstract, dar foarte necesar a fi luat în discuție deoarece în caz contrar, individualitatea limbii române nu apare cu destulă claritate.

Autorul conceptului de **română comună**, profesorul ION COTEANU, nu mai este printre noi. A plecat prea grăbit, în această ultimă lună a lui '97, lăsând în urmă proiecte, cărți, generații de studenți care așteptau înțelepciunea cuvântului său, marea sa lecție de iubire pentru limba română.

bujor nedelcovici

CĂDEREA ÎN REAL

18 octombrie. La Poștă.

* Așteptăm. Funcționarul caută, nu găsește, iar noi începem să ne plictisim. În sfârșit, apare ținând în mână un tub de carton, asemănător cu cele folosite de arhitecți pentru planurile lor. Vreo confuzie, îmi spun eu. „Tu vezi?” îmi atrage atenția Carmen care deschisese tubul. O scrisoare de la Ministerul Culturii și o diplomă semnată de Ministrul Jacques Lang. Cu ocazia „Bicentenarului Revoluției Franceze din 1789”, ai fost numit **Chevalier de l'ordre des Artes et des Lettres**. Privesc perplex și nu înțeleg nimic. Îmi amintesc că tata fusese decorat în primul război mondial cu **Steaua României cu spade în gradul de Cavaler**. Deci, sunt și eu „Cavalier” în acest „război al cuvântului scris”, în care bătăliile se duc pe tărâmul „ființei, cunoașterii și al conștiinței”.

Intru cu Carmen într-un bistrou și bem un pahar de vin. Sărbătorim evenimentul...

22 octombrie.

* În Uniunea Sovietică s-a votat o lege prin care se garantează libertatea de conștiință și în special cea religioasă. Biserica se va despărți de stat, propaganda ateistă va înceta, învățământul teologic se va dezvolta, se vor repara vechile biserici și se vor construi altele noi.

În România, Patriarhul Teoctist (reales pentru meritele din timpul vechiului regim) stă liniștit în Dealul Patriarhiei, ca și în trecut când se dărau bisericele și mănăstirile. Prezentul nu-l interesează și nici ce se petrece în **Urbi et Orbi**. Nici o răspundere! Nici o inițiativă! Nici o datorie morală, creștinească sau civică!

„Fericiți cei **vinovați cu duhul!**”

30 octombrie, ora patru dimineața.

* Am terminat romanul **Îmblânzitorul de lupi**. Citesc ultimul rând: „Paris, iulie 1987 - octombrie 1990”. Am purtat acest roman **în mine și cu mine** timp de trei ani și jumătate: zi de zi, noapte de noapte. Visam personaje, le auzeam vorbind... Măine plec în Bretagne pentru o săptămână, este **Toussaint** (Ziua Morților). Și apoi? Când o să mă întorc cu cine o să mă întâlnesc în fiecare dimineață? Ana! Vlad! Ioachim! Au rămas în paginile manuscrisului. O imensă absență! Nu știu dacă o să mai am puterea de a scrie un alt roman! De fiecare dată trăiesc senzația că este ultimul, acum s-ar putea să fie cu adevărat... Și totuși, prin el m-am salvat și vindecat încă din primele luni când am început „marele exod”. Nu cred că Paul Valery avea dreptate când spunea că întâlnirea zilnică cu personaje unui roman reprezintă primii pași spre alienare. Mă simt bine și normal în lumea

ficțiunii. Pentru mine, „căderea în real” înseamnă adevărata anormalitate și alienare. **Aici** este Apocalipsa, nu **acolo!** Armonia, echilibrul și seninătatea se află doar în imaginar și romanesc. Mă simt **acasă în născocire**, iar în rest sunt un **méteque** și joc rolul unui scriitor...

3 noiembrie

* Ziua în care a murit tatăl meu. Se împlinesc 26 de ani. În țară, i-am făcut în fiecare an un parastas. Aici... nu am altceva decât să mă gândesc la el. Stau lungit în pat toată ziua. Fac un „film cu el”. Îl revăd și îl retrăiesc în diferite împrejurări. Întreaga lui viață a fost o lungă suferință. Ofițer în primul război mondial, ofițer de rezervă în al doilea război, evacuat din casă, arestat politic la vârsta de 70 de ani. Când s-a întors de la pușcărie a întreat-o pe Drinache: „Unde sunt băieții?!” Credea că am fost și noi arestați sau alungați de acasă... Sărăcia bătrâneții (fără pensie sau alt venit), bolile care au urmat... Un singur și imens regret. N-am putut să-i acord bucuria de a-i arăta prima carte publicată, primul roman pe coperta căruia era numele meu, dar... și al lui! **Ultimii** a apărut în 1970, iar el a murit în 1964...

5 noiembrie

* Găsesc întâmplător plicul în care am păstrat fotografiile și cărțile poștale din timpul călătoriei pe care am făcut-o în 1988 în Statele Unite. Le răsfoiesc agale și încerc să-mi amintesc zilele petrecute la New York și Washington. Caut ceva esențial și în același timp privesc cărțile poștale: World Trade Centre, Rockefeller Center, United Nations, The Empire State Building, Statute of Liberty... Iar la Washington: Vietnam War Memorial, Lincoln Statute, Capitol Building și White House.

Da! Am găsit! Imaginile-sinteză-și-emoțiile pe care le-am trăit în două săptămâni petrecute în Statele Unite. New York-ul este o sfidare adresată naturii, precum Veneția. Un oraș construit inițial pe insula Manhattan. Clădit pe vertical pentru că n-a avut loc pe orizontal. Veneția a fost construită pe apă. Două ambiții nemăsurate ale lui **homo faber**. La New York am văzut într-un muzeu „Sala Brâncuși”: **Pasărea măiastră** și multe alte statui... Emoție estetică și regăsirea unui univers familiar. Aveam impresia că cei care îl priveau pe Brâncuși mă priveau și pe mine. În el eram și eu: sensul artei. Regăsirea în universal.

Câteva zile petrecute la țară în compania lui Marcha și Bouling. Liniștea și calmul într-o casă din apropierea unui râu. Contrast frapant.

JURNAL DE BORD(URĂ) ȘI LITERATURĂ

Moderatul volum, grafic vorbind, ce ne-a parvenit la redacție din partea lui Marian Ifrim, nu ne-a lăsat indiferenți, dovadă aceste rânduri de confirmare. „Alfabet de tranziție” este o „selecție de autor”, adică o carte de vizită a poetului-jurnalist domiciliat în Buzău. O prospețime a tehnicii de obârșie soresciano-prévertiană se impune încă din ciclul „Spre orașul cu un milion de ferestre”. Poetul vine cu propria mitologie rurală pe care o contrapune ecologic orașului cotropit de noxele progresului și confortului împotriva naturii. Marin Ifrim are nostalgia naturii

Dincolo de provocatoarea lui frumusețe, **Triumful dantelei** ar putea fi pentru Iolanda Malamen ceea ce au fost „peretii din plută ai lui Proust saltul în Sena al lui Celan/împușcătura lui Verlaine cele treisprezece operații ale lui Joyce/orbirea lui Borges boala necunoscută a lui Vallejo sanatoriul Ober-Döbling (...)”. Cele 37 de pagini de recentismă poezie, un fel de addenda la „Îngerul coborât în stradă” (Ed. Cartea Românească, 1997) au virulența și versatilitatea unei cronici onirice în direct. Biografia din vis se țese din scenarii ale inflației și deflației mnemonice. Obsesii înfrigate, mutații mirabile, fantasmă ale căinței în așteptarea revelației, evocă un traseu de-a lungul căruia viața și moartea se excomunică reciproc, cu polemica voluptate a contrariilor conciliate în nefirescul binom **delectatio morbosa - delectatio religiosa**. Prezidată de **murmurul lui Dumnezeu**, „Triumful dantelei” are chipul și vocea dodecafonică a gravității desnădăjduite în căutarea Celui ce s-a identificat pentru noi cu Calea, Adevărul și Viața. Dar și momente obscure și de emfază asumate, ceea ce nu știrbește inspiratul cod stilistic și feroarea pauliană a dicțiunii: „Dumnezeu cu o floriceică de rouă îmi făcea semn să mă apropiu/cu noroiul de buze căsuța pădurarului capătul semnelor lui Dumnezeu - am intrat și cele două paturi de lemn erau carele/împingând grămăjoarele «limbilor omenești și îngerești» - Pavel”. Suprerealismul de inspirație religioasă pare a fi patentul originalității poetei ce oferă versuri de o frumusețe violentă: „În pătratul recent din foite de sânge cu îngrozitoare iubire/m-am așezat în fața Întrebării”. Cu sete interogativă sacrul este conjurat și vânat într-o coregrafie a ofrandei și autoimolării. Ca și cum poeta s-ar ruga în fiecare poem, oficiind taine exorciste, verbalizări inonodole menite să dezamorseze trucuri împotriva naturii, să se autodenunțe providențial, să toarne acid ironic în interstițiile textului. Perpetua alternanță de abstracțiuni și fantasmă prozodice, de simboluri tari și magice figuri plastice asigură starea de vrajă, transă muzicală pe firul căreia însuși Dumnezeu se lasă înduplecat: „Dumnezeu m-a strigat gura surâdea muntelui

necontaminate, a copilăriei, ceea ce nu-l împiedică să scrie când ironic, când elegiac, mereu cu aplombul stăpânirii mijloacelor de expresie. Abia ocolind capcanele descriptivismului în poemele lungi, poetul se dovedește abil și rafinat cultivator al metaforei paradoxiste șocante: „Ehei, e vremea cuțitelor lungi/la cimitirul porcilor/vine o mașină cu prelată/și pleacă una frigorifică/pentru măcelar e tot o petrecere/bea vodca amestecată cu sânge/nu-l interesează grupa sangvină/a rămătorilor/el o duce tot într-un Crăciun”.

Practicant optzecist se dovedește poetul în

DIN VIOLENȚĂ SE ÎNTRUPEAZĂ RUGĂCIUNEA

cu muzica foșnind/ca o apă”.

Ciclul „Atracția povestirii” cuprinde poeme cu virtuți inițiatice, delirul lor sibilinic ducându-ne cu gândul la frumusețea thaumaturgică atinsă de Lautréamont, Dino Campana sau Ezra Pound. S-a ascultăm: „băncuța de fier pe care trupeșul basm așezase eroul era acolo/iarna pe înserat sania pregătită de două săptămâni/două săptămâni în care pleoapele s-au zbatut ca niște rămurele/sub promoroacă/deci sania pregătită să ne ducă departe-departe (dinții cailor/speriau meteorii)/departe cu viteza păsării șchioape sub blana de mistreț/picioarele noastre din paie

prozo-poemele din „Sentiment maritim”, generator de **jeux de mots** à la Gh. Iova, teribilisme, provocări dar și savuroase versete în cheie ludică: „Departee de literatură și mode, curentul marin (Ifrim - n.n.) e un curent tâmpit, o maree neagră cusută cu ață albă, o nebulie aflată în custodia unui deshidratat”. Poetul face eforturi de inteligență și compoziție, trece rampa adesea, are bune lecturi. Este un sentimental ispitit de sarcasmul cu efecte aliberatoare.

„Alfabet și tranziție” are datele unui jurnal de bord(ură) existențială, cu urme de bibliotecă, cârciumă (viață) și epitaf, cu baza pe un lot experimental bransat la regia autonomă de curent Marin Ifrim „Nu mă frecați la melodie, știu și singur să mă fac de rahat, și să scuip între ochi colacul de salvare, ciclopul, speranța, senzația de arsură sub limbă”. Sub imperiul acestei salutare conștiințe critice, Marin Ifrim scrie două foarte reușite poeme, „Epcalipsa” (unde-am mai văzut noi acest titlu?) și „Soté baudelairean”. În spiritul demontării și reinterpretării tabu-urilor poetice, Marin Ifrim ar putea înscrie puncte hotărâtoare pentru viitoarele sale cărți, dincolo de „tranziție”.

și carne pulsau iarna pe înserat/numele prisăcarului/era un car era biciul plutind peste cai/depindeam pur și simplu de somnoroasa lătrătură de vulpile/neclintite/mă podidise rugăciunea pe masa învelită cu planuri cu apa/albăstruie a lacului am strigat rugăciunea cum ți-ai striga îngerul/de la viață”. Aruncând în joc figurile unei halucinații controlate prin desăvârșirea mijloacelor de expresie și rigoarea viziunii, „Triumful dantelei” este un mic tratat despre turbulențele și nostalgia poeziei ca destin în lumina necreată a Cuvântului.

Pagină realizată de Geo Vasile

BIBLIOGRAFIA CARAGIALE

de MIRCEA ANGHELESCU

Care poate fi rostul unor institute de cercetare în domeniul umanist, în noile condiții ale unei societăți concurențiale, bazate pe jocul pieții, adică al cererii și al ofertei? Atinsă în trecere, mai ales cu prilejul discuțiilor sindicale, de salarizare ș.a., problema n-a fost încă discutată în esența ei și poate că e bine așa, perioada deciziilor eroice și definitive - pe care e de sperat că am lăsat-o în urmă - aducând numeroase exemple de rezolvări pripite, anapoda sau de-a dreptul frauduloase. Este evident că discuția cu privire la institutele Academiei, câtă a fost, a pus în evidență (și în contradicție) două categorii de argumente care nu se situează la același palier:

„arătătorii sistemului existent susțin că este nevoie de asemenea concentrări de profesioniști pentru lucrări de interes național, a căror anvergură depășește posibilitățile unui singur cercetător, iar contestatarii sistemului arată că aceste lucrări n-au fost încă făcute în atâția ani de când există institutele în sistemul Academiei, sau că cele existente sunt minate de mari imperfecțiuni, și că dacă e nevoie de astfel de lucrări, ele pot fi subvenționate pentru un grup ad-hoc, ales pe criterii valorice și nu administrative. Evident, ambele categorii de argumente sunt rezonabile, numai că institutele nu sunt cu totul lipsite de rezultate (Institutele de lingvistică și cele de istorie de pildă având chiar rezultate notabile), iar cauza multor nerealizări nu trebuie căutată în sistemul instituțional, ci în acela ideologic: numeroase lucrări de sinteză (între care istoriile limbii, a și a literaturii) au fost oprite de cenzură sau, mai înainte încă, de interminabilele controverse și referate obstrucționiste ale „specialiștilor” ale „Secției (C.C)” etc. Când și-au propus lucrări proprii statutului și alcătuirii lor, institutele au adus o contribuție esențială, de neînlocuit în câmpul disciplinei respective, volumele de documente ale Institutului N. Iorga, **Dicționarul limbii române** la institutele de lingvistică din țară, atlasul dialectal ș.a. N-am de gând câtuși de puțin să intru în substanța acestei discuții, pe care am evocat-o numai pentru a semnala apariția unei asemenea lucrări, rod al unei activități care nu e posibilă decât într-un institut subvenționat de stat, și care pune în evidență un tip important de lucrări de informare, de care cultura noastră - cu personalități în general refractare lucrului metodic, în echipă, întins pe mai mulți ani - este în general lipsită: bibliografiile.

Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu” a publicat recent primul volum al bibliografiei critice Caragiale în periodicele apărute în timpul vieții sale: 1852-1912. Cum semnaleză **Nota** introductivă a autorilor (toți autori cu experiență, cu cel puțin un volum de critică la activ: Mioara Apolzan, Marin Bucur, Georgeta Ene, Rodica Florea, Dorina Grăsoiu,

Stancu Ilin, Dan C. Mihăilescu), scopul principal al acestei bibliografii este - sau era - de a servi drept bază pentru o nouă ediție a operelor lui Caragiale, care nu se mai poate face în condițiile de astăzi decât pornind de la o radiografie cvasi-exhaustivă a presei

și arhivelor din toată țara; numai așa se explică limitarea investigației la anii de viață ai scriitorului, când e evident că interpretarea critică cu adevărat interesantă „pentru toți cei interesați de cunoașterea mai aprofundată a vieții și operei marelui dramaturg” se află în anii de după limitele vieții sale, și nu numai în periodice. Grupul de lucru renunțând la ediția Caragiale, rămâne în urma sa bibliografia pentru un alt editor din viitor, ceea ce nu este deloc puțin; spiritul de continuitate nu este legat de o formă administrativă, ci de o idee. De altfel, mulți dintre autorii bibliografiei au profitat de anii petrecuți asupra ziarelor cu texte din și despre Caragiale pentru a realiza lucrări importante, așa cum ies întotdeauna din asemenea preocupări îndelungate și stăruitoare: regretatul Marin Bucur în primul rând, cu o foarte documentată biografie a scriitorului în două volume, Georgeta Ene cu o carte despre anii săi berlinezi, Dan C. Mihăilescu, Rodica Florea și Stancu Ilin cu selecții, studii și recuperarea unor texte uitate ș.a.

Primul volum al acestei bibliografii se oprește numai asupra „vieții” lui Caragiale (capitolul I) și „operei” sale (cap. II) în total peste trei mii de poziții, lăsând comentariile și notițele critice pentru al doilea și ultimul tom. Surprinzător oarecum, pentru un neofit ca mine, este marele număr de poziții ocupate de informațiile privind diferite aspecte ale vieții scriitorului, dovadă că implicarea sa în viața publică (aceasta e în general reprezentată în informații de presă) n-a fost nici mică, nici n-a fost trecută cu vederea. Cele 1798 de poziții ale acestui capitol din bibliografie, care cuprind de fapt mai multe fișe pentru că aceeași informație găsită în mai multe ziare este trecută sub un singur număr, dau un tablou detaliat și destul de colorat al mării simpatii, dar și al unor adversități redutabile de care s-a bucurat Caragiale, al peregrinărilor sale prin diferite funcții și instituții, în care s-a implicat cu o seriozitate și cu o pricepere greu acceptată de către contemporani, și al diverselor sale contribuții la îmbunătățirea repertoriului, la promovarea unor actori, sau chiar la

introducerea unor inovații tehnice generale astăzi (cum este stingerea luminilor în timpul spectacolului, pe care **La Liberté Roumaine** din 1/13 oct. 1888 o semnaleză ca atare); desigur, nu puține dintre aceste informații au în vedere evenimente și reacții publice importante cu privire la opera lui Caragiale și receptarea ei, respingerea cărților sale de la premiile Academiei de pildă (nr. 124, care concentrează informații din ziarele **Lupta**, **Constituționalul**, **Foaia ilustrată**, **Românul**, **Convorbiri literare**, **Era nouă**, **Naționalul**, care ocupă o pagină întreagă format mare), și e de întrebat poate dacă această informație privește capitolul „viața” sau mai degrabă „viața operei”. Important e însă că toate aceste informații se găsesc adunate într-un volum, cu adnotări și citate copioase și cu un indice de nume foarte utile (de ce nu și un indice de titluri, ne-am putea întreba).

O discuție ceva mai întinsă ar merita poate capitolul II, **Opera**, a cărui importanță este evidentă, și ea va fi probabil purtată de cei avizați. Mă mulțumesc pentru moment să semnalez că problema identificărilor articolelor nesemnate sau semnate cu pseudonime nu este nici ușoară, nici minoră, și nu se poate pune semnul egalității între un text semnat, sau identificat cu mijloace sigure, și altul atribuit acum, în virtutea unui raționament pe care cititorul nu-l poate urmări și deci amenda. Înțeleg, de pildă, că textul **Un ticălos**, apărut semnat în **Bobârnacul** în 1879 și reluat cu titlul **Istorice** în **Moftul român** din 1893 (nr. 2180) poate fi atribuit lui Caragiale, deși după părerea mea „atribuirile” ar trebui publicate într-un capitol special și nu în rând cu textele confirmate, dar ce argument neștiut de noi ne poate convinge că același autor semna în **Constituționalul**, în 1889, când Zoil, când Falstaff când C..., în interval de câteva zile doar? Și de ce lipsesc trimiterile complete, în cazul unor identificări făcute de terți (sub nr. 2126 de pildă și urm. „identificare I. Cremer”?) Spun asta pentru că unele identificări - foarte puține de altfel - sunt poate eronate: nuvela **Un caracter de artist**, semnată George Allan, nu aparține lui E.A. Poe (cum apare cu semn de întrebare la nr. 3021), ci lui Mite Kremnitz, și inițiala L. cu care semnează traducătorul a fost atribuită de I.E. Toroutiu, în vol. IV al seriei sale de **Studii și documnete**, lui Maiorescu, nu lui Caragiale; există motive pentru a schimba atribuirea?

Dar n-aș vrea să închei această scurtă prezentare sub incidența unei discuții absolut fără importanță, așa cum se ivesc întotdeauna în legătură cu bibliografiile mai ales, care vehiculează un număr imens de informații, dificil de organizat și verificat. Ce aș vrea să subliniez este imensul beneficiu pe care îl aduc aceste instrumente de lucru nu numai editării și studierii literaturii, ci și cunoașterii epocii în sine; și nevoia de a continua cu redactarea acestor bibliografii, pe autori sau pe probleme (cum tot Institutul „G. Călinescu” a publicat bibliografia traducerilor și a studiilor privind literaturile străine între 1858 și 1918, și a început-o pe cea a perioadei 1918-1944), sau a literaturii în general. Aici văd unul din rosturile principale ale unor asemenea institute și justificarea deplină a existenței lor.

UN TEXT SENZATIONAL DE ACUM UN VEAC

de MANUELA CERNAT

Când actualitatea și jocul de oglinzi înșelătoare al realităților politico-economice încep să-ți lase un gust amar, a te cufunda în lectura presei de acum un veac devine aproape o voluptate. Din păcate, în goană nebună pentru asigurarea mijloacelor de subsistență, cumulând trei sau chiar patru slujbe pentru a umple „coșnița” familiei, tot mai rari slujitori ai umanioarelor își pot îngădui luxul cercetării. A scrie astăzi o carte de strictă specialitate este aproape un gest de nebunie, un cadou, pe care puțini își mai pot îngădui să și-l facă.

Numărându-mă, încă, printre acești fericiți, am petrecut cu delicioasă câteva dimineți la Biblioteca Academiei (unde sălile sunt aproape pustii), puricând micro-filmele colecției de acum un veac al cotidianului bucureștean de limbă franceză **L'Indépendance Roumaine**. În urmă cu aproape treizeci de ani, regretatul Doctor Ion Cantacuzino transcriesese comentariile gazetarului Mișu Văcărescu pe marginea primelor proiecții cinematografice din România - organizate în luna mai 1896 în palatul ziarului **L'Indépendance Roumaine** - omițând cu bună știință paragrafele pe atunci nepublicabile. De pildă enumerarea persoanelor din protipendadă aflate în sală la acele prime spectacole: un strălucitor parter high-life, prinți și prințese, doamne de onoare ale Palatului, aristocrați, generali și colonei ai Armatei Române, miniștri ai guvernului liberal. Nume evident tabu în anii comunismului.

M-am întors așadar la sursă, la să completez lacunele. Și pentru că, recunosc, am o adevărată fascinație pentru gazetele de epocă unde palpita, vie, o lume atât de apropiată sufletului meu, după ce am copiat conștiincios paragrafele cu pricina, n-am rezistat să nu-mi plimb ochii și pe celelalte coloane ale paginilor care găzduiau cronicile lui Mișu Văcărescu. Așa am avut șansa să descopăr un scurt text care a scăpat până acum istoricilor noștri de film, poate fiindcă la o privire grăbită, el poate trece drept un banal fragment dintr-o piesă de teatru.

Și totuși, subintitulat **Cinematograful sau desfrâul pedepsit**, scheciul **Comedioare** este prima producție literară din România inspirată direct din extraordinara relație pe care miraculoasa invenție a fraților Lumière

o determinase în raporturile omului cu realitatea.

La nici șase luni de la premiera pariziană a cinematografului, ziarul **L'Indépendance Roumaine** publica, în ediția din 1 iunie 1886, acest scheci umoristic. Îmi îngădui să îl reproduc integral, pentru că este un text realment senzational prin implicațiile lui. Regret doar că deocamdată nu sunt în măsură să precizez cui aparțin inițialele TIC, care semnează amicala șarjă la adresa primejdioasei indiscreții a imaginilor în mișcare.

Personajele: Domnul și Doamna .

Doamna: - Ce-a făcut ieri, Domnul, la ceasurile 11,38 ale dimineții?

Domnul: - Eu, drăguța mea? Păi... am dejunat la cabaret. O plictiseală! Pe legea mea! Orice s-ar spune, te saturei repede de mâncatul la restaurant. Nici că se compară cu ciorba de acasă.

Doamna: - Și pe urmă?

Domnul: - Pe urmă m-am dus la arhitect pentru casa pe care vreau să ți-o construiesc la anul.

Doamna: - Și cum arată arhitectul ăsta al tău?

Domnul: - Un bursuc chel, cu capu-n nori, doar stă toată ziua cocoțat pe schele. Mi-a arătat planurile, o grămadă de liniuțe albe pe

fond albastru. N-am priceput nimic, dar era frumos.

Doamna: - Asta e tot ce ai de spus în apărarea dumitale?

Domnul: - Ești deopotrivă avocat al acuzării și judecător. Protestez împotriva acestui procedeu sinodal .

Doamna: - Protestezi și împotriva imaginii proprii ticăloșii? Excesele dumitale te privesc în față. Poftim de le contemplă!

Cortina din fundal se ridică și pe un ecran luminos se succed scene pe cât de rapide pe atât de libidinoase, proiectate de un (sic!) cinematograf.

Un pian acompaniază în surdina, cu muzică de cafenea.

Ce vreme frumoasă,
Îngădui-ți-mi să vă ofer
Un dejun pe iarbă.

Proiecțiile înfățișează într-adevăr un festin în aer liber. Domnul este inconjurat de câteva persoane de sex feminin, sumar îmbrăcate.

Domnul: - Ce văd? Un instantaneu!

Doamna: - Nu, domnule, instantanee!

Apoi, pe un ton de lamentație, Doamna descrie fazele succesive ale tabloului (tremolo de orchestră):

Doamna: - Priviți-l pe acest bărbat înșurat care dezerteză de la domiciliul conjugal ca să se afunde în cele mai mocirloase vicii. Iată-l oferind vecinei sale, Nini Patașon, un buchet superb, cumpărat de la Rothan... Oh, e prea de tot!

Doamna trage o palmă strașnică unicului spectator.

Domnul: - Protestez împotriva acestei execuții arbitrar!

Doamna: - Așa va să zică, îmi promiți în fiecare an o casă pentru anul următor, aha, duminicile mie îmi dai flori de doi bani, scuza că gestul contează! Aha, te lași înlănțuit de Liana unei relații murdare. Nu-mi lipsește decât o tentativă de sinucidere. Dar ți-am venit de hac, drăguțule. Cum calci strâmb cum te cinematografiez! În genunchi! Ești la mâna mea! Grație instrumentului meu, cinematograful, născut din lumină electrică și din greacă. **Graphis to Kinema**. Prin el transcriu mișcarea, freacă, tulburarea.

Domnul: - Iartă-mă!

Doamna: - Bine. Dar la prima greșală, îți arăt din nou lanterna magică!

Domnul: - (*Aparte*) - Razele Roentgen au pătruns în interiorul ființei mele. Acum, Cinematograful surprinde ființa mea exterioară. Ce viață mai e și asta? Nu mai poate omul să se distreze. Mi-e silă!

TIC

* Aluzie la scandalul care în acele zile zguduise România. Prin procedee nu tocmai ortodoxe, spre consternarea opiniei publice, manipulat din umbră de politicienii din guvernul liberal, Sfântul Sinod îl demisese pe Mitropolitul Ghenadie.

ÎNGĂDUITE NE FIE SUPERLATIVELE

de MARIA LAIU

Nu e ușoară încercarea de a cuprinde între pagini toate înțeleșurile vieții unei mari actrițe, mai ales când despre ea au spus personalități de seamă ale acestui sfârșit de secol că este:

„O regină a contrastelor”. (Emil Botta)

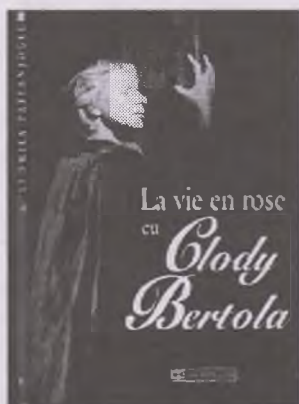
„ca o cruce pe care să o porți pe piept”. (Emil Cioran)

„O eroină dintr-un roman englezesc”. (Alexandru Paleologu)

„Cea mai mare actriță cu care am avut fericirea să lucrez vreodată”. (Liviu Ciulei)

„Fecioară exemplară, întruchipare școlăresc-exemplară - de cumișenie, ritualitate și puritate...” (Lucian Pintilie)

Cartea Ludmillei Patlanjoglu, „La vie en rose cu Clody Bertola” reușește însă nu doar să cuprindă, dar și să păstreze neatinsă feminitatea misterioasă, plină de farmec a unei Artiste ce pare numai să ni se destăinuie, amânând de fapt pentru totdeauna ascunsă

privirilor indiscrete. Transparența acestei vieți este amăgitoare! Este posibil ca o femeie să ne vorbească despre iubirile ei cu seninătate, fără strop de vulgaritate, „amestecând”

continuu viața sa intimă cu arta scenică pe care a slujit-o mereu numai în măsura în care, cu toată frumusețea și tragismul existenței sale, a devenit deja un mit!

Sigur că la fel de important, în acest context, devine și cadrul („țesut” cu infinită grijă și dragoste de către Ludmila Patlanjoglu) în care se deapănă povestea încărcată de

sensuri și semnificații mai adânci. La o primă vedere „La vie en rose cu Clody Bertola” poate fi lesne asimilată unui volum de amintiri, păstrând parfumul tainic al unei epoci trecute... La o citire mai atentă vom descoperi însă că li s-a mai îngăduit printr-o minune să se întâlnească, pentru câteva clipe, Actrița și publicul său! După multă sau destulă vreme, ca-ntr-o îmbrățișare peste timp, le-a fost dat să se mai descopere o dată. Și astfel cartea se dovedește a fi o ciudată capcană. Frivolitatea titlului este, de asemenea, menită să ascundă dorința autoarei de a ne purta aproape fără știrea noastră printr-o perioadă de glorie a teatrului românesc. Este vorba de timpul fast al existenței Teatrului **Bulandra**, pe vremea când se zămisleau spectacole extraordinare sub magica baghetă regizorală a unui Liviu Ciulei sau Lucian Pintilie. Clody Bertola - liant al creației acestora, muză lor și interpretă de excepție a marilor roluri din dramaturgia universală - a făcut posibilă apariția unui tom ce împletește plăcerea rememorării unei vieți ca un parfum de romanță cu un discret excurs teatrolologic.

Apărută în impecabile condiții grafice, la Editura Humanitas, „La vie en rose...” adună între filele sale poezii, amintiri, scrisori, mărturisiri, purtând semnătura unor oameni de seamă ai teatrului românesc: Emil Botta, Miron Radu Paraschivescu, Radu Penciulescu, Liviu Ciulei, Lucian Pintilie, Andrei Șerban, George Banu, Gheorghe Harag...

Iertată-mi fie oprirea aici! Îngăduite-mi fie superlativele!!!

fapte culturale

premiile flacăra 1997

Literatură - Gellu Naum; *Teatru și film* - Marcel Iureș; *Arte plastice* - Sorin Dumitrescu; *Muzică* - Johnny Răducanu; *Știință* - Irinel Popescu; *Jurnalism* - Sorin Roșca Stănescu; *Management* - Paul Booth; *Sport* - Gabriela Szabo.

MARELE PREMIU FLACĂRA - M.S. Mihai I al României.

Cu această ocazie a fost anunțat câștigătorul premiului „Mașina de scris” - Gheorghe Ionescu.

atenție editori

●Ministerul Culturii și Comisia Națională pentru Cultură Scrisă invită editurile să înainteze, până la data de 15 februarie 1998, Direcției de Cultură Scrisă din Ministerul Culturii - tel/fax: 222.84.79 - cereri pentru acordarea subvenției de stat pe anul 1998.

Comisia recomandă ca titlurile pentru care se solicită subvenție de stat să fie încadrate în programe editoriale, colecții, serii coerente, și să fie însoțite de fișa de antecalcul și de datele tehnice ale cărții.

Menționăm că semnarea contractelor pentru lucrările aprobate de către Comisia Națională pentru Cultură Scrisă este condiționată de prezentarea manuscrisului.

lansări

●„Anatomia mistificării”, noua carte a lui Stelian Tănase, a fost lansată la Sala Oglinzilor de la Casa Monteoru, săptămâna trecută. Au vorbit Alexandru Paleologu și Gabriel Liiceanu.

●Luni, 26 ianuarie a.c., orele 12, se va lansa trilogia „Coroana Izabelei” (Ursa Mică, Rezervația de Lux, Arca Rubinie), la Uniunea Scriitorilor. Vor prezenta Monica Spiridon, Laurențiu Ulici și Ioan Stanomir. Marius Tupan, autorul cărților, va oferi autografe.

fără comentarii

„Ion Caraion avea o fire ușor inflamabilă, mai ales în contact cu aplicarea ideilor noi de libertate social-politică și de cultură liberă în care exista și o mare doză de speranță a întregii omeniri. Nu a fost ușor pentru mine să-l suport, adeseori căutând să mă convingă că absolut totul trebuie schimbat pe plan social-politic și că trebuie să ne întoarcem și să rămânem în Europa, aruncând la coș ideile colectiviste ce ne veneau din ce în ce mai insistent din țara sovietelor. Caraion, în afara spațiului oferit de săptămânalul „Lumea”, mai scria și articole și eseuri de o violență nemai-întâlnită și în alte ziare ale vremii. Printre ziarele în care publica poetul, citez în primul rând „Jurnalul de dimineață”, condus de Tudor Teodorescu Braniște, ziar în care colegul meu a colaborat cu două articole, de mare răsunet în presă, despre **criza culturii românești și criza omului contemporan**. Pe lângă aceste articole care nu făceau deloc plăcere noilor ideologi, a mai tipărit, împreună cu colegul său Virgil Ierunca, și revista

anticomunistă „Agora”, în care semnau poeți și scriitori din toată lumea. Nu au întârziat consecințele.

Pentru aceste articole și pentru propaganda ostilă pe care o întreținea și oral în redacția revistelor și ziarelor la care colabora, Caraion a fost arestat și condamnat la 5 ani închisoare, ani pe care i-a „petrecut” muncind la Canalul Dunăre-Marea Neagră, la minele de plumb din Cavnic și Baia Sprie și la Periprava, unde se recolta în condiții foarte primitive trestia. Munca în aceste infernuri moderne i-au provocat o hepatită care s-a răz bunat pe trupul lui slăbit și i-a cauzat moartea peste câteva decenii în 1986; poetul a murit din aceste cauze în exil, în Elveția, la Lousanne.”

Număr ilustrat cu reproduceri din expoziția Florin Pucă.

contesa de ségur

AMINTIRILE UNUI MĂGAR

Nu am prea multe amintiri din copilărie. Am fost probabil nefericit, ca toți măgarușii, drăguț, grațios - cum suntem toți; aproape sigur am fost plin de spirit, și asta pentru că așa bătrân cum sunt am mai mult decât prietenii mei. I-am păcălit de multe ori pe bieții mei stăpâni care nefiind decât oameni nu puteau avea inteligența unui măgar.

Am să vă povestesc una din farsele pe care le-am jucat-o în copilărie.

Pentru că oamenii nu sunt interesați de tot ce știu măgarii, nu știți nici voi desigur, cititorii, ceea ce este cunoscut tuturor măgarilor, prietenii mei: faptul că în fiecare marți, în orașelul Laigle e un mare târg, la care se vând legume, unt, ouă, brânzeturi, fructe și alte bunătăți. Marțea este o zi de calvar pentru bieții mei frați; la fel era și pentru mine înainte de a fi cumpărat de bătrâna și buna mea stăpână la care trăiesc acum. Înainte aparțineam unui fermier sever și plin de răutăți. Imaginați-vă, dragul meu stăpân, că fermierul împingea răutatea până acolo încât aduna toate ouăle pe care le făceau găinile sale, tot untul și toată brânza obținută din laptele muls de la vacile sale, toate legumele și fructele care se coceau în timpul săptămânii și umplea cu ele coșurile pe care mi le pune în spinare.

Și când eram încărcat de nu mai puteam face un pas, se mai așeza deasupra și răutatea de femeie care mă obliga să merg la trap, așa strivit cum eram, copleșit de greutate, până la piața din Laigle, care era la o leghe de fermă.

De fiecare dată mă sufoca o mânie pe care nu îndrăzneau să o dau pe față pentru că mi-era frică de loviturile de baston; stăpâna mă bătea cu un baston foarte gros, plin de noduri, care îmi făcea mult rău. De fiecare dată când asistam la pregătirile pentru târg suspinam, gemeam și chiar mă ascundeam, în speranța de a-mi înduioșa stăpâni.

- Hai, leneșule, trândavule, îmi spuneau ei căutându-mă, mai taci odată și nu ne asurzi cu smiorcăielile tale. Hi-ha, hi-ha! ce mai muzică! Jules, băiete, apropie-l pe leneșul ăsta de poartă, să încercăm marfa. Așa... un coș cu ouă, încă unul... brânza, untul... acum legumele. E bine! O marfă pe cinste, care o să ne aducă bani buni, cel puțin câteva monede de cinci franci. Mariette, fata mea, adu-mi un scaun să mă pot urca și eu deasupra! Foarte bine! Acum, drum bun și să dăm bice îndărătnicului ăstuia. Așa, dă-i cu bâta... na, na, e bine. Câteva mângâieri de astea și o să meargă el!

Bastonul îmi maltrata fără-ncetare picioarele, rinichii, gâtul; oricum mergeam, la trap sau la galop, femeia tot mă bătea. Eram indignat de atâta nedreptate și cruzime. Tare mi-ar fi plăcut să dau de pământ cu stăpâna mea dar eram prea încărcat. Nu puteam decât să țopâi și să mă scutur de la dreapta la stânga. Mare satisfacție am avut când am simțit cum se rostogolește: „măgar rău, animal prost, încăpățânatul! Îți arăt eu ție, pun eu bastonul pe ține!” și m-a bătut atât de rău încât cu mare greutate am mai putut pași. În sfârșit, am ajuns în oraș. Au descărcat de pe bietul meu spate zdrențuit toate coșurile; stăpâna mea, după ce m-a legat de un stâlp, s-a dus să mănânce, iar eu mort de foame și de sete n-am primit nici măcar un fir de iarbă sau o picătură de apă. Când a lipsit stăpâna am reușit să mă apropiu de legume: mi-am răcorit gura și mi-am umplut stomacul cu un coș de salată și varză. În viața mea nu mâncasem ceva atât de bun; stăpâna s-a întors tocmai când terminasem ultima varză și ultima salată. Văzând coșul gol a scos un țipăt iar eu am privit-o cu un aer atât de obraznic și satisfăcut încât și-a dat seama de crima pe care am comis-o. Nu pot să redau înjurăturile cu care m-a copleșit. Avea un ton atât de răutăcios și era atât de furioasă încât înjura și spunea vorbe care, cât sunt eu de măgar, mă făceau să roșesc. După ce mi-a adresat cele mai umilitoare jigniri, căroră nu le răspundeam

decât lingându-mi buzele și întorcându-i spatele, stăpâna a luat bastonul și s-a apucat să mă bată cu atâta cruzime încât m-a făcut să-mi pierd răbdarea. I-am lansat și eu trei copite dintre care prima i-a spart nasul și doi dinți, a doua i-a strivit încheietura și a treia i-a nimerit stomacul și a pus-o la pământ.

Asupra mea s-au năpustit vreo douăzeci de persoane care m-au acoperit de lovituri și de înjurături. Au luat-o pe stăpâna mea și m-au lăsat legat de stâlp, aproape de locul în care era etalată marfa pe care o adusesem la piață. Am rămas mult timp acolo; văzând că nu se mai sinchisea nimeni de mine, am mâncat încă un coș de legume, am rupt sfoara cu dinții și încet-încet am luat drumul spre fermă.

Oamenii pe care îi depășeam în drum se mirau văzând un măgar singur-singurel.

„Ia te uită și la ăsta! Precis a fugit de la stăpân!” spunea unul. O fi fugit de la galere, spunea altul, făcându-i pe toți să izbucnească în râs.

- Nu duce nimic în spinare, reia al treilea.
- Nu i-a mers prea bine, spunea al patrulea.
- I-a adu-l încoace, omule, să sui copilul în spatele lui.

- Ah, o să vă ducă pe amândoi, răspunse soțul. Eu, din dorința de a părea blând și bine crescut, m-am apropiat încet de țărancă și m-am oprit lângă ea, lăsând-o să urce pe spatele meu.

„Nu pare rău măgarul ăsta, spuse bărbatul, ajutându-și femeia să urce.

Auzind cuvântul „rău” m-a cuprins tristețea. Doar se știe că un măgar tratat cu blândețe nu e niciodată rău. Noi devenim furioși, neascultători și încăpățânați numai din dorința de a ne răzbuna pentru loviturile și înjurăturile de care avem parte. Când cineva se poartă bine cu noi, suntem buni, chiar mai buni decât alți semeni de-ai noștri.

Pe femeie și pe copil i-am dus până acasă. Era un copilăș de doi ani, care mă mângâia și mă găsea încântător. Ar fi vrut să mă păstreze, dar eu m-am gândit că nu era o treabă cinstită. Stăpâniile mei mă cumpăraseră și, prin urmare, eram proprietatea lor. Mă răzbasem destul lovind-o pe stăpână în nas, în dinți și în stomac.

Văzând eu că mama era gata să cedeze rugămintelor copilășului răsfățat (mi-am dat seama de asta în timp ce îi duceam în spate), am făcut un salt într-o parte și, înainte ca mama să apuce din

nou frâul, am zbughit-o în galop și m-am întors acasă.

Mariette, fiica stăpânei, m-a văzut prima. „Ah!, Iată-l, Cadichon. Ce repede s-a întors. Jules, vino să dăm jos samarul.

- Măgar rău, spuse Jules, cu un ton arțăgos, tot timpul trebuie să mă ocup de el. De ce s-o fi întors singur? Pun pariu că a fugit. Animal viclean! adăugă el, dându-mi un picior. Dacă aș ști că ai fugit, ți-aș aplica o sută de lovituri de baston”.

După ce au dat jos samarul și frâul, m-am îndepărtat în galop. Abia ajunsesem în poiană că am și auzit strigătele copiilor venind dinspre fermă. M-am apropiat de gard și am văzut-o pe stăpână. Am ciulit urechile și l-am auzit pe Jules spunându-i tatălui său:

- Tată, mă duc să iau biciul, leg măgarul de un pom și îl bat până se face una cu pământul.

- Du-te băiete, du-te, dar să nu-l omori, că pierdem toți banii pe care i-am dat pentru el. O să-l vând chiar în prima zi de târg.

Auzind ce vorbesc și văzându-l pe Jules alergând spre grajd după bici, am rămas tremurând de frică. Nemaiavăd încotro și fără să-mi mai fac scrupule, de data aceasta, că o să-i păgubesc pe stăpâniile mei de suma pe care au plătit-o pentru mine, am alergat spre gardul dinspre câmp. M-am înălțat cu asemenea elan încât am rupt crengile și am putut să trec dincolo. Am fugit pe câmp și am ținut-o așa mult timp, foarte mult, cu gândul să scap de urmăritori.

În sfârșit, doborât de oboseală, m-am oprit, am ascultat... și n-am mai auzit nimic. M-am urcat pe o movilă și n-am văzut pe nimeni. Atunci am început să respir adânc și să mă bucur că am scăpat de fermierii cei răi. Dar mă întrebam ce o să întâmple cu mine. Dacă rămâneam în apropiere aș fi putut fi recunoscut de cineva, m-ar fi prins și m-ar fi dus înapoi la stăpâniile mei. Ce să fac, unde să mă duc?

Am privit în jur, mi-am dat seama cât sunt de izolat și de nefericit și am început să-mi plâng de milă. Tocmai atunci am observat că mă aflam la marginea unei păduri uriașe: era pădurea Saint-Evrout.

„Ce fericire! am strigat. În pădure o să găsec iarbă fragedă, apă și mușchi proaspăt; am să rămân aici câteva zile, după care voi merge în altă pădure, mai departe, mult mai departe de ferma stăpânilor mei”.

Am intrat în pădure, am mâncat cu mare plăcere iarbă fragedă și mi-am potolit setea. La lăsatul serii m-am culcat pe un mușchi verde, lângă tulpina unui brad bătrân și am dormit liniștit până dimineața.

Urmărirea

A doua zi, după ce am mâncat și am băut, mi-am dat seama cât sunt de fericit.

„Iată-mă salvat, mă gândeam. Nu mă mai găsec niciodată, mai ales că peste două zile, după ce voi fi odihnit, voi pleca și mai departe”.

Abia îmi terminasem gândul, că am și auzit lătratul îndepărtat al unui câine, apoi al altuia, pentru ca după câteva clipe să disting urletele unei haite întregi. Îngrijorat, puțin speriat, m-am ridicat și m-am îndreptat spre un râuleț pe care îl văzusem în timpul dimineții.

Când tocmai pusese piciorul în apa râului, am auzit vocea lui Jules, care dădea comenzi câinilor:

„Duceți-vă, căutați bine, găsiți-l pe mizerabil, mușcați-l, sfâșiați-i picioarele și aduceți-l înapoi să-mi încerc biciul pe spinarea lui”.

De spaimă am fost gata să mă prăbușesc, dar m-am gândit imediat că intrând în apă, câinii nu vor reuși să-mi adulmece urmele. Am început să fug și am intrat în apa râulețului care, din fericire, era mărginit de tufișuri dese. Am mers mult timp fără să mă opresc. Lătratul câinilor, ca și vocea plină de răutate a lui Jules se îndepărtaseră. În sfârșit, nu se mai auzea nimic.

Cu respirația tăiată, frânt de oboseală, m-am oprit o clipă să beau apă și să-mi astâmpăr foamea cu frunze din tufele de pe marginea râului. Picioarele îmi înțepeniseră de frig dar nu îndrăzneam să ies pe mal; îmi era teamă să nu mă simtă câinii.

După ce m-am odihnit puțin, mi-am reluat alergarea pe cursul râului, până am ieșit din pădure. M-am pomenit într-o pajiște imensă în care pășteau peste cincizeci de boi. M-am întins la soare spre marginea pășunii. Boii nu-mi dădeau nici o atenție, așa că am putut să mănânc și să mă odihnesc după pofta inimii.

Spre seară însă, pe pajiște au apărut doi bărbați. „Frate, spuse cel mai mare dintre ei, ce-ar fi să ne întorcem acasă cu boii în noaptea asta? Am auzit că în pădurea asta sunt lupi.

- Lupi? Cine ți-a mai spus și prostia asta?
- Oamenii din Laigle. Mi-au povestit că măgarul

de la ferma familiei Haies a fost adus și devorat chiar aici.

- Ei, vezi-ți de treabă! Sunt niște fermieri atât de răi încât ar fi fost în stare să-l omoare din bătaie.

- Și ce motiv ar fi avut să spună că l-au mâncat lupii?

- Să nu se afle că l-au ucis chiar ei.

- Oricum, ar fi mai bine să ducem boii acasă.

- Tu fă cum vrei frate, eu nu zic nici da, nici ba”.

Eu nu mai făceam nici o mișcare în colțul meu, atât de tare mă temeam să nu mă vadă. Iarba era înaltă și mă ascundea bine, iar boii nu erau prea aproape de locul în care stăteam întins; i-au mânat spre barieră și apoi la ferma stăpânilor.

De lupi nu mi-era frică pentru că măgarul despre care vorbeau cei doi eram chiar eu și nu văzusem nici coadă de lup în pădurea în care îmi petrecusem noaptea. Am dormit fără vise și când tocmai terminasem de mâncat, boii s-au întors la pășune. Eram mânați de doi câini uriași.

Îi priveam liniștit, când un câine mă zărește, latră amenințător și fuge spre mine urmat de celălalt câine. Ce să fac? Cum să scap? M-am aruncat peste gardul care înconjură pășunea traversată de râulețul pe care îl urmărisem tot timpul. Am fost fericit că am reușit să sar și am auzit vocea unuia dintre bărbații din ajun chemând câinii.

Mi-am continuat liniștit drumul și am ajuns în altă pădure, al cărei nume nu îl cunosc. Eram la mai bine de zece leghe de ferma familiei Haies, eram salvat. Nu mă cunoștea nimeni și puteam să ies fără teama de a fi dus înapoi la foștii mei stăpâni.

Noii stăpâni

Am trăit liniștit o lună în această pădure. E drept că uneori mă plictisesc, dar deocamdată preferam să răiesc singur decât să fiu maltratat. Eram deci pe mătate fericit când am observat că iarba se împuținase și devenise aspră, frunzele cădeau, apa era înghețată iar pământul era umed.

„Vai, vai! mă gândeam, ce aș putea să fac? dacă rămân aici mor de frig, de foame și de sete. Dar unde să mă duc, cine o să vrea să mă țină?”

M-am concentrat și m-am gândit cum aș putea să-mi găsesc un adăpost. Am ieșit din pădure și m-am îndreptat spre un sat din apropiere. Am văzut o casuță izolată și foarte curată. La poartă era o femeie care torcea. Am fost mișcat de înfățișarea ei care inspira bunătate și tristețe. M-am apropiat și mi-am așezat capul pe umărul ei. Femeia scoase un țipăt, se ridică repede de pe scaun și păru înspăimântată. Eu nici nu mișcăm, o priveam cu un aer cuminte și rugător.

„Bietul animal, spuse ea în sfârșit, nu mi se pare că ai fi rău. Dacă nu ai stăpân, aș fi mulțumită să te opresc în locul bietului Grison, mort de bătrânețe. Aș putea continua să-mi câștig existența din vânzarea legumelor, dar e greu de crezut că nu ai stăpân, adaugă ea suspinând.

- Cu cine vorbești bunico? se auzi din casă o voce subțire.

Vorbesc cu un măgar care și-a așezat capul pe umărul meu, și care mă privește cu atâta blândețe încât nu mă lasă inima să-l dau afară.

- Să vedem, să vedem, se auzi din nou vocea copilului.

Și imediat văzui în pragul ușii un băiețel frumos, de șase-șapte ani, îmbrăcat sărăcăcios dar curat. M-a privit cu o căutătură curioasă și puțin temător.

- Pot să-l mângâi, bunico? spuse el.

- Cum să nu, dar fii atent să nu te muște!

Băiețelul întinse mâna și neputând să mă atingă înaintă un pas, încă unul, până reuși să mă mângâie pe spate.

Eu stăteam nemișcat, cu grijă să nu-l sperii; am întors numai capul spre el și i-am lins mâna.

- Bunico, bunico, ce bun e bietul animal, mi-a lins mâna.

- Mi se pare ciudat că e singur. Unde o fi stăpânul lui?

Georget, du-te în sat, la hanul la care poposesc toți călătorii și întreabă al cui este măgarușul ăsta. Stăpânul trebuie să fie foarte neliniștit din cauza lui.

- Să-l aduc, bunico?

- N-o să te asculte, lasă-l să meargă unde vrea.

Georget o luă la fugă iar eu îl urmau la trap. Când văzu că îl urmez, veni la mine și mângâindu-mă îmi spuse: „Spune măgarușule, dacă tot vii după mine, mă lași să mă urc pe spatele tău?” Și sărind în spate începu să strige: Hu, hu!

Georget era încântat când am început să galopez. Ho, ho! striga el trecând prin fața hanului. M-am oprit imediat. Copilul a coborât iar eu am rămas în fața ușii fără să mă deplasez mai mult decât dacă aș fi fost legat.

- Ce vânt te-aduce, băiete? întrebă hangiu.

- Aș vrea să aflui, domnule Duval, dacă măgarușul de lângă ușă nu este cumva al dumneavoastră sau al

vreunui client. Domnul Duval veni spre ușă și mă privi atent. „Nu, băiețuș, nu-i al meu, nici al vreunui cunoscut. Caută mai departe”. Georget s-a urcat din nou în spatele meu, am plecat în galop întrebând din poartă în poartă dacă mă recunoștea cineva.

Pentru că nu m-a recunoscut nimeni, ne-am întors la bunicuța cea blândă care torcea în fața casei.

- Bunico, măgarușul nu are stăpân prin părțile noastre. Ce ar trebui să facem? Nu se desparte de mine și se ferește când vrea altcineva să-l atingă.

- Dacă-i așa, dragă Georget, nu putem să-l lăsăm noaptea afară, ar putea păși ceva rău. Du-l în grajd, în locul bietului Grison; dă-i un snop de fân și o căldare cu apă. O să-l ducem mâine la târg și s-ar putea să-i găsim stăpânul.

- Și dacă nu-l găsim?

- O să-l păstrăm până ni-l cere cineva. Nu putem lăsa bietul animal să moară de frig în toilul iernii sau să încapă în mâinile unor netrebnici care să-l bată, să-l istovească sau să-l lase să moară în mizerie.

Georget mi-a dat să beau și să mănânc, m-a mângâiat și a ieșit. L-am auzit spunând, în timp ce închidea ușa: „Ah, ce mult aș vrea să nu aibă stăpân, și să rămână la noi!” A doua zi, după ce mi-a dat să mănânc, Georget mi-a pus un căpăstru și m-a adus în fața ușii. Bunica mi-a pus în spate un samar ușor și s-a urcat pe spatele meu. Georget i-a adus un coșuleț de legume pe care îl ținu pe genunchi și am pornit spre piața din Mamers. Femeia a vândut bine legumele, pe mine nu m-a recunoscut nimeni și m-am întors cu noii mei stăpâni. Am stat la ei patru ani. Eram fericit, nu făceam rău nimănui, îmi făceam treaba bine. Țineam mult la micul stăpân care nu mă bătea niciodată, nu mă obosea prea mult și mă hrănea destul de bine. De altfel, eu nu sunt lacom. Vara, coji de legume, iarbă pe care caii și vacile o refuză; iarna, fân și coji de cartofi, morcovi și napi - nouă măgarilor ne sunt de ajuns.

Podul

Erau și zile care nu îmi plăceau: zilele în care stăpâna mă închiria unor copii neastâmpărați. Pentru că nu-i ajungeau banii în zilele în care nu aveam de lucru, bătrâna mă dădea pe mâna copiilor care locuiau într-un conac din vecinătate. Iată ce mi s-a întâmplat într-o zi în timpul unei plimbări. În curte au fost aliniați șase măgari. Eu eram unul dintre cei mai frumoși și mai puternici. Trei fetițe ne-au adus ovăz într-un jgheab și în timp ce mâncam ascultam ce vorbeau copiii.

Charles: Copii, haideți să ne alegem fiecare câte un măgar. Eu îl aleg pe acesta (și mă arată pe mine).

- Tu iei întodeauna ce e mai bun, spuseră ceilalți copii. Trebuie să tragem la sorți.

Charles: Și cum ai vrea tu, Caroline, să-i tragem la sorți? Putem pune măgarii într-un sac de unde să-i scoatem ca pe niște bile?

Antoine: Ah, ah! Ce prostie mai e și asta cu măgarii puși în sac!

Ca și cum nu putem să-i numerotăm, să punem numerele în sac și să tragă fiecare un număr.

- Așa este! așa este! strigară ceilalți. Ernest scrie bilețelele în timp ce noi vom scrie numerele pe spatele măgarilor.

Copiii ăștia sunt tare prostuți, îmi spuneam eu. Dacă ar fi avut inteligența măgarilor, în loc să-și dea osteneala să scrie numerele pe spatele nostru, ar putea pur și simplu să ne alinieze lângă zid. Primul ar fi 1, al doilea numărul 2 și așa mai departe.

În acest timp Antoine a adus o bucată mare de cărbune. Eu eram primul și mi-a scris un enorm 1 pe crupă; în timp ce scria numărul 2 pe crupa tovarășului meu, eu m-am scuturat zdravăn ca să-i arăt că invenția lui nu era grozavă. Iată că praful de cărbune a căzut și numărul 1 a dispărut.

„Imbecilule - strigă el - trebuie să scriu din nou”.

În timp ce refăcea numărul 1, tovarășul meu care văzuse cum am făcut eu, s-a scuturat și el. Iată și numărul 2 zburat. Antoine a început să se înfurie; ceilalți au râs și l-au luat peste picior. Eu le-am făcut semn semenilor mei și nici unul nu s-a mai mișcat. Ernest a venit cu numerele puse într-o batistă și fiecare a tras câte un număr. În timp ce copiii își citeau numerele, eu fac din nou semn celorlalți măgari și ne scuturăm tare, în același timp. Și cărbunele și numerele s-au dus. Trebuia să ia totul de la început. Copiii sunt în culmea mâniei. Charles triumfă. Ernest, Albert, Caroline, Cécile și Louise se ceartă, țipă la Antoine care lovește cu picioarele. Eu și tovarășii mei am făcut o hărmălaie de nedescris. Părinții copiilor nu știau ce se întâmplă și li s-a explicat situația. Unuia dintre ei îi vine ideea să ne înșire de-a lungul zidului. Copiii trebuie doar să extragă numerele.

- Unu, strigă Ernest. Sunt eu.

- Doi, anunță Cécile.

- Trei, strigă Antoine. Și așa s-a procedat până la

sfârșit.

- Acum să mergem, hotărăște Charles. Mai întâi eu, doar sunt primul.

- Oh! te ajung eu, nici o grijă, îi răspunde înțepat Ernest. Charles dă pintoni măgarului și pornește la galop.

Înainte chiar ca Ernest să mă fi atins cu biciul pornesc în viteză și îl ajung pe Charles. Ernest este încântat iar Charles se-nfurie și îl lovește fără milă pe măgaruș.

Pe mine nu era nevoie să mă lovească, alergam ca vântul și l-am depășit pe Charles într-un minut. Ceilalți veneau după noi râzând și strigând:

- Bravo măgarului nr. 1, bravo! aleargă ca un cal.

Ambiția îmi dă curaj; continui galopul până aproape de pod dar mă opresc brusc: într-o fracțiune de secundă am observat că una dintre scândurile podului, una lată, era putredă. Nu aveam nici un chef să cad în apă cu Ernest, mai bine ne întorcem cu toții.

- Haide, haide, măgarușule, mă îndeamnă Ernest. Pe pod, prietene, pe pod.

Eu rezist, el mă lovește cu bățul. Continui să merg spre ceilalți.

- Încăpățânatele, animal neascultător, nu ai de gând să te întorci și să treci podul?

Eu mă îndrept în continuare spre tovarășii mei, îi ajung din urmă fără să iau în seamă vorbele de ocară și loviturile răutății de copil.

- De ce îl bați, Ernest? întreabă Caroline, e un măgar minunat. A alergat de a mâncat pământul și a reușit să-l depășească pe Charles.

- Îl bat pentru că se încăpățânează să nu treacă podul și s-a întors din drum, spuse Ernest.

- Ei asta se-nțâmplă pentru că era singur, dar acum pentru că suntem împreună va trece podul alături de ceilalți.

Pe nenorocire, îmi spun în sine mea. Or să cadă cu toții în apă. Trebuie să le arăt că-i paște un mare pericol. Și iată-mă plecând iar în galop, alergând spre pod, spre marea satisfacție a lui Ernest, în strigătele de bucurie ale copiilor. Alerg în galop până la pod. Ajuns acolo mă opresc brusc, arătându-le că mi-e frică. Ernest, uimit, mă obligă să continui. Eu ezit, dau înapoi cu un aer înspăimântat, spre surprinderea lui Ernest. Prostul nu observa nimic deși scândura ruptă se vedea cât de colo. Ceilalți se amuzau privind efortul lui Ernest de a mă împinge să trec și încăpățânarea mea de a rămâne pe loc. Până la urmă au coborât de pe măgari și s-au apucat să mă împingă și să mă bată fără milă: eu nici nu mă cînteam din loc.

- Apucați-l de coadă, strigă Charles. Măgarii sunt atât de încăpățânați încât dacă vrei să-i tragi înapoi ei se duc înainte. Și tot încercam să-mi înhațe coada. Eu nu puteam să mă apăr decât azvârlind-o în dreapta și-n stânga și cu cât mă băteau ei mai tare cu atât mă încăpățânam eu să rămân neclintit.

- Stai așa, Ernest, spuse Charles, am să trec eu primul și ai să vezi că vine și măgarul tău după mine.

Când pornește înainte eu mă așez de-a curmezișul podului, dar mă dă înapoi cu lovituri puternice. În sfârșit, îmi spun, dacă băiatul ăsta rău vrea cu tot dinadinsul să se înece, n-are decât, eu am făcut tot ce-am putut să-l salvez. Să ia o gură de apă dacă vrea neapărat. Îndată ce măgarul a pus piciorul pe scândura putredă i-am și văzut în apă.

Pentru măgar nu era nici un pericol, el știa să înoate, dar Charles se zbătea și striga fără să poată ieși la mal: - O prăjină, aduceți o prăjină, strigă el. Copiii strigau și alergau în toate părțile. În sfârșit, Caroline găsește o prăjină lungă, o ridică, și i-o dă lui Charles care o apucă, dar din cauza greutateii o trage în apă și pe ea. Ernest, Antoine și Albert aleargă spre față. Cu mare greutate l-au scos pe bietul Charles care băuse apă fără să-i fie sete și care era îmbibat din cap până-n picioare.

După ce l-au salvat, copiii au început să rădă de înfățișarea lui jalnică. Charles s-a enfiat, copiii au sărit în spatele măgarilor și l-au sfătuit să se întorcă acasă ca să-și schimbe hainele. Ud cum era, s-a urcat pe măgar. Eu râdeam în barbă de figura lui ridicolă. Curentul îi smulsese pălăria și pantofii, iar apa îi curgea șiroaie până la pământ. Părul i se lipea de față, iar figura lui încruntată îl făcea și mai caraghios.

Copiii se bucurau râzând și alergând în jurul lui. Trebuie să adaug că măgarul lui Charles era detestat de noi toți pentru că era certăreț, lacom și prost, ceea ce se întâmplă foarte rar între măgari. În sfârșit, când Charles a luat-o din loc s-au liniștit și copiii și măgarii. Fiecare mă mângâia și îmi admira inteligența. Asta mi-a dat curaj și, cu mine-n frunte, întreaga bandă a pornit la drum.

ÎNSEMĂNĂRI DESPRE CÉLINE

de ROMUL MUNTEANU

Cele trei forțe care acționează în diverse forme de manifestare asupra omului celinean sunt războiul, moartea (boala) și erosul. Personajele scriitorului francez trăiesc în permanență într-o stare de dependență de putere (autoritate), mai mare decât sursele lor de energie, impulsionate de o veșnică tendință de descătușare, care poate căpăta forma unor gesturi de migrare dintr-un loc în altul. Dar nici în foburgul parizian din Rancy, nici în Africa la Fort-Gono, nici în America (New York), omul celinean nu-și găsește liniștea, dorința de stabilitate fiind mereu perturbată de evenimente imprezibile. De fapt, pe orice meridian s-ar găsi aici, pe planeta Pământ, personajele create de prozatorul francez traversează diverse forme de criză, se confruntă cu minusurile existenței, concretizate în cele mai variate moduri de manifestare. Indiferent de voință, sex, cultură, profesie, nimeni nu scapă de această plasă de păianjen al răului. Copilul Bébert, bătrânul Henrouille, Robinson, Bardamu (autorul), profesorul Parapine, Madeleine etc., trec pe rând sau împreună prin culoarele suferinței, perioade de sărăcie, boală, lăcomie, spirit de aventură.

În acest fel a înțeles L. Ferdinand Céline să demonstreze că există pe harta pământească o lume de la marginea existenței condamnată să îndure poverile vieții cu sau fără voie, indiferent de spațiul în care ar fi localizată. Romanul în care L. Ferdinand Céline a conceput un adevărat labirint concentrat al morții, bolii și a iubirii este **Călătorie la capătul nopții** (1932). După cum se știe, opera aceasta are un puternic caracter autobiografic. Eteroclitarea, incoerența, evenimentele romanești sunt, pe de o parte, o proiecție a vieții autorului în text, iar pe de altă parte, are loc o revărsare multiplă a imaginarului în real, care se întoarce din nou în literatură.

Lumea apare pentru L. Ferdinand Céline ca o junglă, proiectată pe o întinsă hartă a continentelor, pe care el o străbate, mereu la marginea pericolului. Aventurile vieții, oamenii și locurile, jungla războiului și jungla africană sunt imprimare pe discul memoriei, amalgamate, răsturnate, uneori distorsionate până când au fost tălmăcite într-un spectacol textual romanesc.

În **Călătorie la capătul nopții** nimic nu poate rămâne curat și stabil. Actele de generozitate decad în nimicuri, prietenii se destramă ușor în adversități, iubirile se reduc la simple acuplări canale sau degenerază în ură. În cele mai frecvente cazuri, omul apare față de semenul său în ipostaza de lup; grupul uman nu are nici măcar solidaritatea unei haite. Evenimentul ce avea să dea cea mai mare relevanță acestei stări este războiul. Dincolo de patriotismul și entuziasmul stârnit de prima conflagrație mondială, L. Ferdinand Céline percepe forța hidoasă a celor ce seucid, gesturile aberante ale soldaților francezi sau germani, care se împușcă fără să se cunoască. Mortul este pentru țară un erou, deci trebuie să moară, fiul este pentru mamă un erou, deci poate fi jertfit, iubitul este pentru amant un viteaz, deci poate să cadă, soldatul este pentru colonel un combatant, deci poate să piară. Un episod de acest gen este reprezentat de autor cu

multă elocvență. „Sergentul de cavalerie Barousse a fost ucis o clipă mai înainte, domnule colonel, zise dintr-o suflare. - Ei și? - A fost ucis în timp ce căuta furgonul cu pâine pe drumul spre Etrapes, domnule colonel. - Ei și? - A fost făcut țândări de un obuz. - Ei și? Dumnezeu! - Asta-i tot, domnule colonel! Asta-i tot? - Și pâinea? întreabă colonelul”.

Dar autorul care-i adusese un omagiu lui Zola nu va pregeta să prezinte moartea colonelului ca un simplu accident, ca un spectacol respingător, oferit de un corp sfărtecat de obuze: „Colonelul avea burta deschisă și se strâmba urât din pricina asta. Trebuia să-l fi durut tare lovitura când s-a produs. Cu atât mai rău pentru el! Dacă ar fi plecat de la primele gloanțe, nu s-ar fi întâmplat”.

Războiul este doar un culoar al acestui labirint infernal. Rănit ușor, Bardamu se întoarce la Paris, marcat definitiv de această experiență. Din spectacolul parizian nu i se pare deosebit de interesantă nici experiența spitalelor cu răniți, unde o cunoaște pe Lola, americanca venită în ajutor, nici departamentul celor înnebuniți de frica morții pe front. Dar nici experiența erotică cu frumoasa Lola nu devine relevantă pentru atitudinea sa pacifistă.

F. Louis Céline este însă un cinic afurisit și puțin întâmplări din viața sa au scăpat fără să fi fost trecute prin acest filtru. Amenințată de atâtea ori, relația cu Lola a fost salvată de un singur interes: **gustarea clătitorilor**. Temându-se că se va îngrișa, Lola îi cere lui Bardamu să-i facă acest serviciu. În rest - „Corpul ei era pentru mine o încântare continuă. Nu mă mai săturam sorbind din ochi acest trup american. Eram pe drept cuvânt un porc nerușinat. Nu mă mai săturam de el”.

Și totuși, relațiile cu fata se rup, iar motivația este extrasă programatic din mentalitatea epocii. Bardamu (Ferdinand) declară că nu iubește războiul și morțile atâtor oameni, indiferent de justificare. Dialogul dintre cei doi este ilustrativ. „Atunci ești laș din cap până-n picioare, Ferdinand! Respingător ca un șobolan - Da,

foarte laș, Lola, refuz războiul cu toate ale lui... Nu-l bagatelizez... Nu mă resemnez... Nu mă plâng de mine... Îl refuz categoric, cu toți oamenii lui, nu vreau să am de-a face nici cu el, nici cu ei”.

L. Ferdinand Céline nu face parte din categoria gânditorilor care cred că ființa umană are o singură alternativă în universul său de viață. Dimpotrivă, ca și adversarul său J.P. Sartre, pe care îl ura cu o forță neistovită, autorul **Călătoriei...** considera că individul dispune de mai multe opțiuni, ce se pot repeta. Îndrăgostit de o libertate nelimitată, dornic mereu de altceva, Bardamu (Ferdinand) pleacă spre Africa.

Céline are intuiția spiritului locurilor. Știe să surprindă culori și mirosuri specifice, descrie vegetația și fauna și, mai des, mizeria și decăderea umană din colonii, care atinseseră proporții morbide. Funcționari atinși de bolile tropicale, negustori care fură fără milă, jandarmi de o cruzime sălbatică, negri reduși la o existență mai rea ca a animalelor, totul încapă pe paleta divers colorată a acestui prozator, care transcrie în mare măsură experiența dramatică de viață prin confruntarea cu moartea, riscurile singurătății în zona pustie, întâlnirile cu canibalii muștruluiți de locotenentul Grappa, stările de febră și delir etc. Atenția cade apoi asupra oamenilor de culoare, săraci: „Negrăria puțea de mizerie, de vanități interminabile și dezgustătoare resemnări; ca toți săracii de pe la noi în fond, dar cu mai mulți copii și cu puține rufe murdare și mai puțin vin negru în preajma lor”.

Louis-Ferdinand Céline stabilea o relație ciudată între starea oamenilor și proliferarea morbidă a peisajului. La Fort-Gono, locuitorii și mediul par a fi amenințați de același blestem. „Vegetația puhoasă a grădinelor era cu greu ținută în frâu, agresivă, sălbatică, între uluci violentele frunzișuri formând un fel de lăptuci delirante în jurul fiecărei case, albuș zbârcit de ou răscopt în care sfârșeau descompus în întregime câte un european gălbejit”.

Spiritul locului rămâne o preocupare conștientă a scriitorului acestei opere. Oamenii sunt înfățișați vorbind și gesticulând, precipitați mereu să ajungă prin fapte la împlinirea unor dorințe. Céline știe că civilizația, obiceiurile, ca și construcțiile și felul de a munci, sunt diferite de la un continent la altul. De aceea există în acest roman o atență preocupare pentru specific, un perspectivism discriminatoriu, determinat de spiritul său de observație, ca și de mentalitatea sa.

Itinerarul **Călătoriei** spre acel îndepărtat capăt al nopții este altfel mereu marcat de stații de tranzit, de alte zone de cunoaștere, unde-l duce întâmplarea, nevoia sau propria-i dorință. Céline privește mereu în jurul său cu uimire. El vrea să vadă și să știe. Dorit, drumul spre America, de pildă, este produsul hazardului. Bolnav de malarie, scuturat de febră, Ferdinand este dus de un preot și de negri la San-Tapeta, unde este vândut marinarilor de pe o galeră. Ajuns într-un port, tot întâmplarea îl ajută să fugă și să se ascundă printre localnicii americani. Într-o periferie a orașului New York, autorul constată că mâncarea este foarte ieftină, că blocurile sunt mai înalte ca în Franța, iar bordelurile numeroase sunt pline de femei extrem de atrăgătoare, privite cu un fel de lăcomie dureroasă. Dar el nu poate uita că în acest furnicar american rămâne tot un om de la margine, flămând, fără bani, fără acte în regulă. Istovirea totală se produce aici, nu în Africa. „M-am temut mereu să nu ajung să mă golesc de tot, să nu mai am nici un motiv serios să mai trăiesc. Acum mă găseam în fața faptelor, foarte sigur de meritul meu individual. În acest mediu prea diferit de cel în care-mi făcusem măruntele obiceiuri, eram acum dizolvat”.

În toate momentele de criză ale existenței sale, Céline a găsit o soluție de ieșire din impas. El este convins că „Adevărul acestei lumi este moartea. Trebuie să mori sau să minți. Eu n-am putut niciodată să mă sinucid”. Din punct de vedere literar, această soluție era găsirea unui

eveniment salvator, chiar dacă acesta era situat la marginea verosimilului. De altfel, Céline nu evita loviturile de teatru. Așa va fi întâlnirea cu Lola ca și cu fostul camarad de front, Léon Robinson, pe care l-a văzut și în Africa, de unde fugise în condiții misterioase. Dar în vreme ce frumoasa americană ducea o viață îndestulată, Robinson era un simplu gunoier. În raport cu Lola, Ferdinand se simte doar un umil **om de la margine**. Reacția sa este tipică unui ins complexat. „Pe putoarea de amică am descoperit-o în cele din urmă, cu chiu cu vai, la al douăzeci și treilea etaj al unei străzi cu numerele 77. Ciudat cât te pot dezgusta oamenii cărora ești gata să le ceri un serviciu. Casa-i era bogată, așa cum mi-o imaginasem”. Dar o nouă prietenie nu se mai poate încropi. Lola preferă să scape de vechiul amic dându-i 100 de dolari și alungându-l în noapte. Eroul cărții ajunge astfel la o concluzie deprimentă: „Călătoria este această căutare a neantului, a acelei mici amefeli pentru imbecili”.

Din experiența americană a lui Céline ca erou de roman și comentator al existenței sale mereu improvizate, rămân două situații demne de semnalat: trecerea pe la Uzinele Ford (vezi eseul **Medicina la Ford**) și scurtul episod amoros cu Molly. După **putoarea Musyne** și **scârba de Lola** vine Molly.

„Ce femeie! Ce generoasă! Ce carnație! Ce revărsare de tinerete! Un ospăț de dorințe!”

Dar Ferdinand se simte ca un autentic picar: „pește” neliniștit și depresiv, incapabil de fixare. Vocea exterioară se lasă auzită prin cuvinte neobișnuite la un ins cinic. „Era atât de bună că în cele din urmă îi mărturisii mania care mă hărțuia, să fug de peste tot”.

Sub această formulă de enunț auctorial, Céline mărturisește că nu a aderat niciodată la nimic în mod definitiv, că s-a simțit un exilat în existență, oriunde s-ar fi aflat. Dincolo de compasiunea pentru săraci cu care s-a simțit într-un anume fel solidar, dincolo de grija pentru suferinzi, pe care acest medic al sărmanilor a nutrit-o mereu, se simt vidul existențial, scârba, starea de lehamite și revoltă a insului singuratic și dezgustat de toate, fără atașamente, mereu speriat de ziua de mâine.

Cuplul pe care l-a creat autorul în romanul său, între Ferdinand, ca personaj literar, și Robinson este și el ilustrativ. Oare de ce a simțit nevoia scriitorul francez să-l păstreze pe acest ins ciudat, neonest, cu porniri criminale, ca o prezență intermitentă până la sfârșitul **lătoriei**?

„Atât de diferiți, cei doi se întâlnesc și se despart, se abandonează pe un continent și se regăsesc pe altul, Léon Robinson fiind mereu în culpă pentru o stare precară, iar celălalt gata să-i întindă o mână de ajutor. Aceste raporturi se vor lumina mai bine în ultima parte a cărții. Naratologic vorbind, secvențele americane ale romanului nu scot în evidență evenimente și personaje noi, cu adevărat memorabile. Lumea americană își dezvăluie anumite aspecte globale, în care se înalnesc pitorescul cu abjecția. Revenirea la Paris nu schimbă ritmul narațiunii, nici predilecția pentru notarea stărilor precare. „Nu-i mare lucru să te întorci de pe Lumea Cealaltă! Regăsește firul lucrurilor cum l-ai lăsat, târându-se năclăios precare. Te așteaptă”.

Într-adevăr, Ferdinand rămâne în continuare personajul central al romanului său autobiografic. Nu există, fără îndoială, o identitate între autor și personaj, dar acest fapt mărește doar sfera imaginarului celinean, invenția epică. După diverse tribulații de agonisire a existenței și terminarea studiilor, doctorul, mândru de diploma sa, se stabilește la Garenne-Rancy. Primele impresii sunt notate succint. „Când locuiești la Rancy nu-ți dai seama cum ai devenit trist. Atât doar că nu-ți vine să faci mare lucru”.

Un fapt rămâne însă cert. Odată cu ipostaza sa de medic al săracilor, Ferdinand Céline va deveni unul dintre cei mai importanți prozatori ai foburgului parizian. Personajele se diversifică, capătă un relief mai puternic, iar

imaginile de grup trădează scârba și oroarea scriitorului față de o lume rea, abrutizată de alcool și sordidă.

„Peticarii din împrejurimi au de luni de zile aceleași grămăjoare umede în gropile ferite de vânt. Niște barbari buni de nimic, acești trențari plini de vin și de oboseală. Ca să tușească în curând în dispensarul de alături în loc să mai călărească troienile pe povârnișuri și să urineze lung în vamă. Palizi, fără sânge în ei. Gata cu chefurile”.

În general, se poate afirma că omul celinean este extrem de fragil. Dincolo de faptul că pielea lui poate fi ușor spintecată de cuțit, iar trupul străbătut rapid de glonț și microbi, el este atacat de alimente. Scriitorul e convins că rasa albă, dar mai cu seamă meridionalii și cu precădere francezii, sunt supuși unui proces de degenerare din cauza consumului excesiv de carne și alcooluri.

De aceea, foburgul parizian reprezenta pentru el un spațiu elocvent al decăderii prin murdărie, alcool și dezordine, miros de urină, fecale, bătrânețe și nespălare. Toate zonele de la „margine” sunt pline de gunoaie, resturi alimentare, rufe murdare și oameni degradați. Familia Henrouille cere s-o trimită pe bătrâna doamnă la azil, dar aceștia refuză și se baricadează în casă. Robinson este plătit s-o omoare, dar petarda explodează în prezența lui și-l rănește grav la ochi. Familia îl duce într-un spital din Toulouse, unde nestatornicul aventurier se cuplează cu frumoasa Madelone. Copilul Bébert se îmbolnăvește de febră tifoidă, dar profesorul specialist (dr. Parapine) nu știe ce medicamente pot fi folositoare. Bătrânii mor de cancer și alcool, dar cer mereu medicamente.

În această atmosferă de periferie domină imaginile de ansamblu în care oamenii fac parte din decor. Ritmul narațiunii este lent și dispersat în mici nuclee evenimentiale. Céline a simțit nevoia să pigmenteze intriga cu unele întâmplări caracteristice și ele acestei lumi ce lăncezește între gunoaie și se desfată prin cuvinte porcoase sau băutură. Într-un anume fel, autorul pregătește finalul romanului. Cele trei evenimente deosebite sunt: părăsirea laboratorului de către doctorul Parapine, fuga lui Ferdinand din Rancy de teama unei complicații create de Robinson și uciderea bătrânei Henrouille în prăvălioara cu mumii din Toulouse, organizată de Robinson să aibă aparența unui accident.

Observăm astfel cum traseele personajelor se întretaie de mai multe ori pe parcursul acțiunii. Profesorul Parapine îl vede pe Ferdinand într-o

Jorge Luis Borges

Șaptesprezece haiku-uri

1
Cineva mi-a spus
însărarea și muntele.
Acum le-am pierdut.

2
Necuprinsa noapte
nu este acum
decât o mireasmă.

3
Este sau nu este
visul uitat
înainte de revărsatul zorilor?

4
Au tăcut corzile.
Muzica știa
tot ce simt eu.

5
Azi nu-mi aduc bucurie
migdalii din livadă.
Sunt amintirea ta.

6
Nelămurit,
cărți, planșe, chei
îmi urmează soarta.

7
Din acea zi
n-am mai mișcat piesele
pe tablă.

8
Și în pustiu
răsare soarele.
Cineva știe asta.

9
Spada ruginită
visează bătlăii.
Altul e visul meu.

10
Bărbatul a murit.
Barba nu știe.
Unghiile cresc.

11
Asta e mâna
care-ți mângâia
părul unduios.

12
Sub streășină
oglindea nu reflectă
decât luna.

13
Sub lună
umbra ce se-alungește
e una singură.

14
E un imperiu
lumina ce se-aprinde?
Sau un licurici?

15
Lună nouă.
Și ea o privește
din alt pridvor.

16
Un tril depărtat.
Privighetoarea nu știe
câtă mângâiere ți-aduce.

17
Mâna bătrână
trasează versuri
pentru uitare.

În românește
de **Andrei Ionescu**

cafenea și-l invită să lucreze cu el în azilul de nevropați, patronat de doctorul Baryton. Șantajat de Madelone, Robinson este adăpostit într-o cameră din sanatoriu. Ferdinand traversează o altă etapă de dezgust ciclic. „Nemăsurate sunt dezgustul și oboseala, când aceste zile mohorâte sosesc adunate între ochi și nas; numai acolo s-au adunat atâta dezgust și oboseală cât să ajungă ani întregi mai multor oameni la un loc. Pentru unul singur e cu adevărat prea mult”.

Bogatul doctor Baryton trăia același fenomen de saturație și plictiseală, provocat de familiile pacienților. „Răbdător și echilibrat cum îl știam, păstra pe suflet o rămășiță de ură răncedă și veche ce era în privința familiilor”. Comentariul auctorial este limpede: „fiecare își are motivele lui ca să scape de mizeria lui intimă...”.

Acum se deschide, de fapt, cheia motivației epilogului. Doctorul Baryton abandonează azilul din Vigny, lăsându-l pe seama lui Parapine și Ferdinand și intră într-un fel de euforie dementă; cutreieră Anglia și țările nordice. Robinson refuză mariajul cu Madelone și, într-o plimbare de seară, fata îl împușcă și dispăre în pădure. Și Léon Robinson este fragil și el trebuie să moară pentru acest refuz enigmatic, provocat de o scârbă difuză. „Va trebui să moară cu toții într-o zi”. Dar Ferdinand are prea multă imaginație; pentru el moartea este mai grea. De aceea, acest Sisif al dezgustului și al scârbei de lume trebuie să mai dăinuiască. **Călătoria** lui nu a ajuns încă la **capătul nopții**.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1). George Arion, directorul general al instituției *Flacăra*, trădează, cu umorul cunoscut, scenariu unor premii, dinainte anunțate.

2). Ivirea unui nou talent, prin „Mașina de scris”, Gheorghe Ionescu, e, de fapt, redescoperirea poetului George Iarin, care a recurs la un șiretlic. Se practică!

3). Alex Ștefănescu sfidează cu luciditate microfoanele care i se întind, chiar și la Palatul Elisabeta.

4). Premiul pentru literatură al revistei *Flacăra* pe anul 1997 (în pag. 19 se anunță și celelalte) l-a câpătat Gellu Naum. George Arion pare mândru de vecinătatea maestrului.

5). Actorul Marcel Iureș a rămas ca la teatru: simplu spectator. Numai după ce și-a ridicat premiul!

